

Fonološki opis govora kraja Cerčno (OLA 6, SLA 166)

Karmen Kenda-Jež

IZVLEČEK: Druga predstavitev govora kraja Cerčno v obliki fonološkega opisa na podlagi obsežnejših dialektoloških raziskav dopolnjuje in razširja vedenje o glasovnem ustroju tega značilnega rovtarskega govora, kakršno je na podlagi gradiva OLA predstavljeno v fonološkem opisu Jakoba Riglerja (1981). Osrednja pozornost je pri tem namenjena posebnim slovenskim glasovnim razvojem, zlasti redukciji.

ABSTRACT: The local speech of Cerčno is presented for the second time in the form of phonological description. Based on extensive dialectal research it supplements and broadens the knowledge on this speech from the Rovte dialectal group, previously presented in the phonological description on OLA materials by Jakob Rigler (1981). The article focuses on typical Slovenian phonemic development, especially reduction.

- 0.1 Riglerjev fonološki opis govora kraja Cerčno (1981: 66–72) je nastal na podlagi narečnega gradiva, zbranega po Vprašalnici za Splošnoslovanski lingvistični atlas (OLA 1965), ki obsega 3454 fonetičnih, prozodičnih, oblikoslovnih, besedotvornih, leksikalnih, pomenskih in skladenjskih vprašanj. Ta vprašalnica z vseh jezikovnih ravnin »načrtno« zajema tiste prvine, ki naj bi omogočile proučevanje slovanskih jezikov oz. njihovih narečij s »primerjalnozgodovinskega« in »tipološkega« (OLA 1974: 3) vidika, hkrati pa so primerne tudi s stališča lingvistične geografije, torej naj bi izkazovale tolikšno stopnjo »narečne diferenciacije« (n. m.), da bi bil njihov kartografski prikaz smiseln. Zato seveda ne moremo pričakovati, da bi lahko to gradivo vsebovalo dovolj podatkov za natančno obravnavo vseh posebnih slovenskih narečnih pojavov ali razvojev. Rigler na več mestih omenjenega fonološkega opisa (1981: 68 (2.12, 2.211, 2.222), 71) opozarja, da zaradi pomanjkanja gradiva ni mogel potrditi obstoja določenega narečnega pojava ali pa ga ni mogel ustrezno opredeliti.
- 0.2 Zaradi velikosti obravnavanega ozemlja je za fonetično transkripcijo OLA značilna precejšnja stopnja fonologizacije zapisa, zlasti pri sredinskih samoglasnikih (OLA 1988: 6), pri katerih je obveljalo načelo, da se njihova kako-

vost zaznamuje samo takrat, kadar v samoglasniškem sestavu posameznega govora obstajata vsaj dva fonološko relevantna istovrstna sredinska samoglasnika (npr. *e* : *ɛ*, *o* : *ɔ*). Takšna fonologizacija pri kartografski predstavitvi samoglasniških razmerij v slovenskih narečjih ne more priti v poštev že zaradi preverjanja »odvisnosti vokalne kvalitete od kvantitete« (Ramovš 1951: 4), na katero se od Baudouina naprej opirajo interpretacije razvoja slovenskih samoglasniških sestavov.

- 0.3 Ta prispevek je bil sprva zasnovan kot seznam pripomb in dopolnil k Riglerjevemu fonološkemu opisu. V njem naj bi bile Riglerjeve ugotovitve preverjene in dopolnjene na podlagi obsežnejše gradivske zbirke (16000 besednih oblik), ki je nastajala v letih 1985–1995 kot podlaga za monografsko obdelavo glasoslovja osrednjecerkljanskih govorov (poglavje v disertaciji Cerkljansko narečje – teoretični model dialektološkega raziskovanja na zgledu besedišča in glasoslovja). Med delom pa se je izkazalo, da za fonološki opis značilna tridelnost obravnave gradiva (Inventar, Distribucija, Izvor) in izjemno zgoščeno besedilo tako rekoč onemogočata natančno, predvsem pa pregledno navajanje podatkov. Hkrati bi bil zaradi narave dopolnitev, ki se dotikajo zlasti posebnosti in podrobnosti, zamegljen vpogled v glasovni ustroj narečja in članka brez Riglerjevega besedila tako rekoč ne bi bilo mogoče brati. Zato je v prispevku ohranjena shema fonološkega opisa: inventar je zaradi transkripcijskih popravkov (v smeri načina zapisovanja pri SLA) predstavljen v celoti, v poglavju Distribucija so tisti podatki, ki nastopajo že pri Riglerju, opremljeni z ustreznimi navedki, pri Izvoru pa so postavke, ki se popolnoma ujemajo z Riglerjevimi, brez ponazarjalnega gradiva.
- 0.4 Po načinu predstavitve in podrobnosti obravnave fonološki opis ni zamišljen kot neke vrste model za prikaze glasovja govorov točk v SLA, ki naj bi omogočili preverjanje transkripcije in usmerjali kartografiranje, ampak kot gradivo zanj. Na podlagi opisov, ki se opirajo na bogato narečno gradivo – taki so npr. že objavljeni fonološki opisi Pungerta (Benedik 1997), Kroke (Škofic 1997) in Šentruperta (Smole 1998) – bo namreč lažje izluščiti tiste slovenske narečne posebnosti, ki bodo v fonoloških opisih deležne natančnejše obravnave, po drugi strani pa izločiti tiste prvine, ki so bolj ali manj enake in predvidljive v vseh govorih.

1. INVENTAR

1.1. SAMOGLASNIKI

2.1. Dolgi samoglasniki

<i>i:</i>	<i>u:</i>
<i>iɛ</i>	<i>uɔ</i>
[e:]	[ɔ:]
<i>a:</i>	

1.1.2. Kratki samoglasniki

1.1.2.1. Naglašeni

<i>i</i>				<i>u</i>
	<i>e</i>	<i>ə</i>	<i>o</i>	
		<i>a</i>		

1.1.2.2. Nenaglašeni

<i>i</i>				<i>u</i>
	<i>e</i>	<i>ə</i>	(<i>o</i>)	
		<i>a</i>		

1.1.2.2.1. Nenaglašeni *o* je zelo redek. V vsem gradivu je zanj le sto primerov.1.1.3. Zlogotvorni zvočniki so tudi *ʃ, ʒ, ŋ, ŋ*.

1.2. SOGLASNIKI

1.2.1. Zvočniki

<i>w</i>	[<i>ɥ</i>]			<i>m</i>
	<i>l</i>	<i>r</i>	<i>n</i>	[<i>ŋ</i>]

1.2.2. Nezvočniki

<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>		
<i>t</i>	<i>d</i>			
<i>c</i>	[<i>ʒ</i>]	<i>s</i>	<i>z</i>	
<i>č</i>	[<i>ʒ̣</i>]	<i>š</i>	<i>ž</i>	
<i>k</i>	[<i>g</i>]	<i>x</i>	<i>ɣ</i>	

1.3. PROZODIJA

ˈV: ˈV V

2. DISTRIBUCIJA

2.1. SAMOGLASNIKI

2.1.1. Dolgi samoglasniki

2.1.1.1. Dolgi samoglasniki nastopajo le pod naglasom (Rigler 1981: 68).

2.1.1.2. */i:/* stoji pred */j/* le na morfološki meji (v 3. mn. sed.) – *'i:je* 'jejo', (*wat-*, *pa-)'wi:je* '(od-, po-)vejo', *s'mi:je*, *s'ni:je* 'snejo' –, pred */r/* pa ne nastopa (Rigler: n. m.). */ie/* ne nastopa pred *j* (Rigler 1981: n. m.).2.1.1.3. V vzglasju imata */ie/* in */uo/* varianti [*je*] in [*uo*], primeri z */i:/* v vzglasju so zelo redki (*'i:t* 'jed', *'i:st* 'jesti', *'i:s* 'jez', *'i:š* 'jež').2.1.1.4. [*e:*] in [*o:*] nastopata pred */ɥ/* in */j/*, v drugih položajih pa izjemoma v mlajših izposojenkah – *pami'do:rja* (≈ *pami'duora*), R ed., *n'jo:ki* 'krompirjevi svaljki' – ter medmetih – *'e:* in *'e:ɣa* 'eha'; [*o:*] pred */j/* je zelo

- redok, razen v medmetih – 'o:j, 'jɔ:j, γʲγɔ:j 'klic konju' – ga najdemo le še v oblikah z /lj/ < wi (izvor gl. spodaj) – γʲtɔ:j 'gotovi', ne'γɔ:jja.
- 2.1.2. Kratki samoglasniki
- 2.1.2.1. Kratki samoglasniki so naglašeni in nenaglašeni.
- 2.1.2.2. /i/ ne nastopa pred /r/ (Rigler 1981: 68). /ə/¹ nastopa le pred /r/, v zelo redkih posameznih primerih pa med dvema členoma v narečju sicer mogočega, a težje izgovorljivega soglasniškega sklopa – sʲsi:kal 'sesekali', wa'be:jsəš (2. ed.), usəp'wa:l 'vsipovali'.
- 2.1.2.3. Nenaglašeni /o/ se običajno ne pojavlja v vzglasju² in izglasju, pa tudi sicer je redek (gl. zgoraj). Za vzglasni /o/ je v gradivu en sam primer – ox'cujeje (po 'uoxc), pogost pa je v nadnarečju (poleg wo-), kjer zamenjuje narečni vzglasni wa-. /o/ izjemoma stoji v izglasju npr. v novejšem 'a:uto, njegovo pojavljanje pa je prav tako znamenje za uporabo enega izmed nadnarečnih različkov.³
- 2.1.2.4. Nenaglašeni /e/ v vzglasju stoji le v posameznih primerih.⁴ Kot /e/ + /n/ je redkejša različica [ɲ] – en'ca:jt, en, drugače pa ga najdemo v novejših besedah – e'lektrika (poleg 'leftrika ipd.).
- 2.1.2.5. Ponaglasni /a/ običajno za /j/ ne nastopa. V gradivu je vsega le nekaj primerov z novejšim -ja – da'uk'a'rija, 'ma:ja (R ed.), najbolj pogosto v RT ed. 1. m. sklanjatve sam. na -r – 'du:xtarja, 'lɔ:u'berja, ma'ža:karja, pa'mi'dɔ:rja, pa'ra'žuon'arja.
- 2.1.3. Zlogotvorni zvočniki
- 2.1.3.1. /r, r̥, m̥, n̥/ ne nastopajo ob samoglasnikih ali pod naglasom (Rigler 1981: 68).
- 2.1.3.2. /r̥/ navadno razpade v ə + r (oz. v govorni verigi za V izgubi zlogotvornost), zato se običajno pojavlja le kot varianta na začetku besede za pavzo – r̥'nije, r̥'sula 'razsula', r̥'dɛ:jče, r̥'ja:u, r̥'bidajca, r̥'men, r̥'žien.
- 2.2. SOGLASNIKI
- 2.2.1. Zvočniki
- 2.2.1.1. /w/ ima v položaju ne pred samoglasnikom varianto [ɥ], ki pred zvenečimi soglasniki lahko alternira z [u], kadar ne stoji za samoglasnikom (Rigler 1981: 68), pred nezvenečimi soglasniki pa je taka alternacija obvezna.
- 2.2.1.2. /j/ je zaradi neznatnih razlik med variantama v položajih pred V in K/∅ vedno zaznamovan z <j>.

¹ Rigler ga nima v samoglasniškem sestavu, njegovo gradivo namesto zveze ə + r izkazuje bodisi /r̥/ bodisi o + r (Rigler 1981: 70).

² V gradivu za OLA za vzglasni o in e ni bilo primerov (Rigler 1981: 68).

³ Rigler (n. m.) omenja, da je nenaglašeni /o/ v glavnem omejen na sosesčino /r/ in /w/, vendar za to v mojem gradivu ni potrditve. Res so primeri z /o/ pred [ɥ] dokaj pogosti (bo'ni, do'γa: (R ed.), ko'ca:lu itd.), a nič manj številne niso drugačne povezave – bo'xiɛ 'bolhe', bo'b'la: 'beblja', fo'f'la:jne 'čvekanje', ko'p'čije 'kupčija', mo'č'ka:t 'mečka-ti', mo'y'liɛ 'megle', sto'ziɛ 'steze', u'γo'na:š 'uganeš'.

⁴ Gl. op. ².

- 2.2.1.2. /n/ ima pred mehkonebniki varianto [ŋ] – 'ra:jŋk, 'še:jŋkam, ŋkuɔdər; w'beŋya, 'mačŋya (R ed.).
- 2.2.2. Nezvočniki
- 2.2.2.1. Po zvenečnosti se nezvočniki prilagajajo sledečemu nezvočniku in pavzi (Rigler 1981: 68).
- 2.2.2.2. Zveneči nezvočnik se na koncu besede pred sledečim zvočnikom ne ohranja le pri pravih predlogih (*wab mər'liču, nad'miza, brez'nit*), ampak je mogoč nasploh – *sŋ p'dseb'ma: zas'ta:jla, ka b'lix'jest'wi:dla, 'čierbod'ma: 'kfersibodi malo', 'tud w'pɔ:ɔdne, p'rɔ:ɔ s'ku:z'nisma* ipd.⁵
- 2.2.2.3. Pred zvenečimi nezvočniki /c/ in /č/ zastopata [ʒ] in [ʒ̣] – *ʒya:na; dā'mažya, ər'de:jžya, kra:žya* 'kratkega'. /ʒ/ se, sicer redko, pojavlja še v novejših izposojenkah iz italijanščine – 'zuketete.
- 2.2.2.4. Podvojeni soglasniki se lahko izgovarjajo podaljšano (Rigler 1981: 68).
- 2.3. PROZODIJA
- 2.3.1. Omejitev naglasnega mesta ni (Rigler 1981: 68).
- 2.3.2. Dolgi samoglasniki nastopajo le pod naglasom. Razvrstitev dolgih in kratkih samoglasnikov glede na mesto v besedi ni omejena (Rigler 1981: 68).
- 2.3.3. V položaju pred *j* in *ɥ* se kolikostno nasprotje izgublja, kar je značilno tudi za nekatera druga slovenska narečja (prim. Rigler 1980: 24, Smole 1990: 260):
- 2.3.3.1. Najbolj trdno je v tem položaju nasprotje med *i*: in *i* – 'wi:je 'vejo', 3. mn. : 'wije, 3. ed. (zato pa sta glag. *viti* in *veti* v narečju homonimna – (z-)wít, 'wije, 'we:ɥ, 'wíl, 'wíla, 'wílu), *sŋ'piɥ ŋ pa'pi:ɥ* 'pil in pel' – ter *u*: in *u* – 'mu:je 'moje' : 'muje 'muja'. Redki primeri izravnave ali dvojnih oblik nastopajo pred veččlensko soglasniško zvezo (*j + n(ŋ) (+ K)*, *ɥ + n(ŋ) (+ K)*) ali za *ll*, *ln* < *l*, *n* – *c'piɥɥca* (≈ *c'pi:ɥɥca*) 'vrsta sekire' : *ɣa'siɥɥca* 'gosenica', 'ni:ɥca, *ɣrab'liɥčne* (≈ *ɣrab'li:ɥčne*); 'ru:jne, 'ru:jnewa, 'pu:jŋkɥ.
- 2.3.3.2. O izravnavi kolikostnih nasprotij lahko govorimo pri *e* in *o* (za izvor gl. 3.1.2.1.) pred /j/ in /ɥ/. Fonetično sta samoglasnika navadno dolga (daljša od običajnih kračin) in ozka [e:] in [o:] (ožina kot pri *iɛ*, *uɔ*, torej nekoliko širša od knjižnih *e*: in *o*:, blizu knjižnima srednjima *e* in *o*, ki nastopata v istem položaju), vendar pri *e* ne dosledno in ne pri vseh go-

⁵ Rigler (1981: 68) je predpostavljal, da zveneči nezvočnik ohranjajo besede z novim izglasjem, ki še imajo ob sebi različico z nereduciranim samoglasnikom, vendar to velja le za prva dva zgoraj navedena primera (*pa'siebi, 'be*), poleg tega pa je v posameznih primerih v tem položaju mogoče tudi zveneč izgovor nezvенеčega nezvočnika, zlasti pogosto pri vezniku kot – *je ɥ'lu le'ta:ku kod'miɥka; 'ma: 'weč kod na'li:ta 'eno leto'; 'dal, kod je 'tist 'mu:st*. Zanimivi, a redki so primeri, ki bi potrjevali tako prilagajanje nezvенеčega nezvočnika sledečemu zvočniku tudi sredi besede – *kabz'nik* (< *kapusnik*). Zaradi menjavanja med zvenečimi in nezvенеčimi soglasniki prihaja do različnih izravnav – *ɣrat* – *ɣra'du* 'grot', 'fɥnɣrat – 'fɥnɣrada, *pa'čiesɥca* (≈ *pa'čiesna* 'ža:ɣa 'počeznica'), 'mi:sɥkast 'medeninast' itd.

- vorcih enako – fonetična kračina je kot možna različica najpogostejša pri umično naglašnem *e* – *'mejeu* 'visel', *'reje* 'rja', *'smejeu* 'smejal', *'kreuše* 'kravše' – ter v m. ed. opisnega del. s (prvotno) kratkim naglasom – *m'leu* (\approx *m'l̥e:u*), *pa'kreu* (\approx *sk'r̥e:u*), *u'meu* (\approx *u'm̥e:u*), *z'deu* (\approx *z'd̥e:u*).
- 2.3.3.3. Pri /a:/ in /a/ izenačevanje poteka v dveh smereh. V prvem zlogu besede je za /a:/ pogost [a] (morda pogojen tudi z dejstvom, da je ob naglasnem umiku s končne kračine prišlo do enakega refleksa za prednaglasni *o* in *a* – *ust'rajen* 'ustrojen' : *u'sajen* 'vsajen', *wa'kajen*, *waɣ'rajen*, *na'sajena* ...) – *'bajta*, *'kajt* 'veliko', *'lajšta*, *'pajn*, *'zajc*, *'ɣajtraš*, *'ajbeš*, *'ajnfax*, *'ajɲkərt* (skoraj vse imajo dvojnice z dolžino). Po drugi strani pa se za naglašeni *a*, *o* v edinem (zadnjem) zlogu ob kračini pojavlja tudi dolžina – *'kajn* (\approx *'ka:jn*), *'wa:u* (\approx *'wa:u*), *ta'na:u* 'nov', *ə'rja:u* 'rjav', *z'ra:u* 'zdrav', *k'la:u*, *s'ta:u*, *ɣ'na:u* (\approx *ɣ'na:u*), *z'na:u* (\approx *z'na:u*) itd.
- 2.3.3.4. Vsa zgoraj obravnavana razmerja so zelo nestabilna, vsekakor pa bi bili za dejansko ocenitev razmerij potrebni še preučitev frekvenčnih razmerij med posameznimi oblikami ter posebna obdelava oblik pod stavčnim poudarkom. Seveda bi se bilo pri tem treba opirati tudi na akustične meritve in ne le na slušni vtis.

3. IZVOR

3.1. SAMOGLASNIKI

3.1.1. Dolgi samoglasniki

- i:* ← *ě:*
 ← naglaščenega *ě* v nezadnjem besednem zlogu
 ← *'ij(i) < iwi – pa ɣ'ri:* 'grivi', *na'ni:* 'njivi', *'ži:* 'živi' (ž. 1. dv.), možne so tudi dvojnice z *li*
- u:* ← *o:*, tudi iz zgodaj podaljšanega novoakutiranega *o* – *'nu:x*, *wa'r'u:k* (vendar *'kas* 'kos'), *'mu:j* 'moj' (: *'maje -u*), *ka'du:* (\approx *g'du:*), vel. 2. ed. *'bu:j*, *s'tu:j*, *'u:n* 'oni', *'ku:lku*.
 ← v posameznih primerih iz *o:* – *'ɣu:s*, *'bu:bp*
 ← iz *ɟ:* v besedi *'su:nce*
 ← (-) *wu:-* < *wo:-* – *'u:s* (\approx *'wu:s*), *'u:sk* 'vosek', *'du:jčk* 'dvojček', *'du:jnu*, *'tu:j*, *'su:j*, *pd'u:j* 'povoj', *pd'u:dp*, *'tu:r* (\approx *'tur*), *d'ru:* 'plug', *z'atu:rɲca* 'zatvornica'
- iɛ* ← *e:*
 ← naglaščenega *e* v nezadnjih zlogih
 ← *ɛ:*
 ← naglaščenega *ɛ* v nezadnjih zlogih
 ← *ě:* in *i:* ter naglaščenega *ě* in *i* v nezadnjih zlogih v položaju pred *r*
 ← *-(V)j'ie(-)* – *z'diɛu*, *w'e'ie* 'veje', *na'ie* 'noge', *ra'ie* 'roge' (T mn.), *u'ie* 'ujela'

- uo* ← naglašeneda *o* v nezadnjih zlogih
 ← *q*:
 ← naglašeneda *q* v nezadnjih zlogih
 ← *ʔə* – 'luoži (≈ 'luoš) 'lažje' (prisl.) (Ramovš 1936: 168)
 ← (*K*)*wo* – 'žuot, 'cuode 'cveti'
- a*: ← *a*:
 ← naglašeneda *a* v nezadnjih zlogih
 ← *ə*:
 ← naglašeneda *ə* v nezadnjih zlogih
- [*e*:] ← *ě*:, *e*:, *ę*: in naglašenedi *ě*, *e*, *ę*, *ə* v položaju pred /*ʃ*/ – *ne'dę:jle*, *s'we:jča*, *s'we:jčpa*, *u'le:jčt*, *'se:jčt* (3. ed. *'se:jče* in *'si:če*), *wab'le:jčt*, *dre:j* 'drevi'; *'pe:jč*, *'ze:jle*, *stę:jle*, *'me:jlem*, *'pe:jlem*, *pastę:jlem*, *'ne:jčem* 'nočem', *'že:jnska* (≈ 'žięnska), *wa'že:jnen*; *s're:jče*, *'že:je* (≈ 'žeje), *p're:je* (p'reje); *'te:jŋku*, *'se:jneŋ* 'sajnjal'
 ← *la:l* in naglašeneda /*l*/ različnega izvora v položaju pred [*j*/*u*] – *z'dę:j*, *kŋke:j* 'tolikaj', *'dę:j*, *'dę:jte*, *'je:jce* (≈ 'ja:jce⁶), *'je:jda*, *'je:jdajca* 'ajdovica', *'me:jŋkra:t*, *'te:jčas* 'takrat', *'te:jst* 'tisti'; za /*r*/ – *u'krę:j* 'vkraj', *'krę:uše* 'kravše'
 ← *ʃ*: skupaj z /*r*/ (*r* + *ę*:) v položaju pred /*ʃ*/ – *pat're:jen*, *trę:jŋk* 'trnek', *ʃ're:jš* 'grši'; *ta p're:j* 'prvi', *wab're:j* 'obrvi', *na u're:j* 'vrvi', *b're:j* 'brvi'
 ← naglašeneda *ě* v zadnjem zlogu v položaju pred [*u*] (< *ʔ*) – *z're:u* (≈ *z'reu*), *'te:u* 'hotel', *'me:u* (≈ 'jemu) 'imel', *'dę:u*, *s'mę:u*, *ʃ're:u*, *z'dę:u* (≈ *z'deu*)
 ← naglašeneda *i* v zadnjem zlogu v položaju pred [*u*] (< *ʔ*) – *wab're:u*, *sk're:u* (≈ *sk'reu*), (*pa*-, *u*-)*me:u* (≈ 'meu) (*pər*-, *z*-, *za*-)*be:u*, *u'pe:u*, tudi (*z*-, *za*-)*we:u*, (*da*-, *wab*-, *z*-)*le:u* (vendar *ʃ'niŋ*, *'piŋ*; *u'bo:u*)
 ← *i*, ki je prišel pod naglas po poznem umiku naglasa s končnega kratkega zloga v položaju pred [*j*/*u*] – *'dę:uję* 'divja'
- [*o*:] ← *ʃ*: in naglašeneda *ʃ* skupaj z /*w*/ (*o*: + *u*) – *'po:uš*, *'wo:uk*, *'to:ust*, *'ko:une*, *'do:ux* 'dolg' (sam.), *'mo:uze*, (*na*-)*to:uče*, *'po:uxŋ*, *'do:ux* (prid.), *'po:uxi*, *'wo:una*, *'žo:una*
 ← *o*:, *q*: in naglašeneda *o*, *q* v položaju pred [*u*] – *'so:u*, *'po:umlat*, *'po:unem* 'pomnim', *kl'so:u*, *kr'a'jo:u* 'krajev', *ʃso:u*, *pa'jŋo:u* 'panjev', *pl'ašt'o:u* 'plasti' (R mn.), *'zo:upərŋ*, *k'lo:učk* 'klobčič'
 ← naglašeneda *ə* v položaju pred [*u*] – *'do:ur* 'duri' (Ramovš 1936: 166), *'šo:u*, *ka'zo:uc*
 ← *ʃ*: in *ʃ* skupaj z /*r*/ (*r* + *o*:) pred istozložnim *u* – *č'ro:u*, *b'ro:u*, *u'ro:u*, *ž'ro:u* 'žrd', *d'ro:u* (≈ 'daru), *m'ro:u* 'drobtin' (R mn.), *m'ro:uce* 'drobtinice', (*wa*-)*č'ro:u*, *um'ro:u*, (*pa*-, *wa*-, *za*-)*d'ro:u*, (*pa*-)*ž'ro:u*, *up'ro:u*, (*pat*-, *wat*-, *za*-, *u*-)*p'ro:u*, *waz'ro:u*

⁶ Dvojnica že pri Baudouinu de Courtenayju (1885: 432).

← /a:/ in naglašeneda /a/ v položaju pred /u/ – *p'ro:u*, *žo:u*, *m'ro:ule* 'mravlja', *ro:unat* 'delati', *žo:utau* 'žaltav'

3.1.2. Kratki samoglasniki

3.1.2.1. Naglašeni samoglasniki

- i* ← *i*:
 ← naglašeneda *i* v nezadnjem zlogu
 ← *a*: in *a* pred *j* – *'ki* 'káj in kàj', *za'ki*, *mars'ki*, *'kipi* 'kajpa', *'mixp* 'majhen', *'mičkp*, *'micen*
 ← -(V)ji(-) – *sta'i*, *bd'im se*, *yna'it*, *napd'it*, *padd'it*
 ← *'ij(K)*-/*'ij(i)* – *pa'pima* (vel. 1. mn.); *w pekd'ri*, *mo'bili* 'pohiš-tva' (R mn.)
- u* ← *u*:
 ← naglašeneda *u* v nezadnjem zlogu
 ← *u*, naglašeneda po umiku s končne kračine – *'utar* 'utor', *'zu-čen* 'izučen', *pə'pušen* 'pripuščen'
 ← *'uū* < *u* – *ra'su* (≈ *řsu*) 'razsul', (*u*-, *na*-, *pa*-, *za*-)*'su*, *sa'zu* 'se-zul', *wabu* 'obul', (*pə*-)*p'lu* poud. '(pri-)hitel', *sp'lu* 'razmešal'
- e* ← naglašenedih *ě*, *e*, *ę* v zadnjem zlogu – *x'ren*, *x'lep*; *'welp*, *k'met*, *y're* (3. ed.), *'nes* (vel. 2. ed.), *c'wek*, *'cent*, *d'rek*, *'žet* (≈ *žiet*), *b'rest*; *'weč*
 ← naglašeneda *u* v zadnjem zlogu v položaju za *j* – *'jex* 'jug'
 ← naglašeneda *i* v zadnjem zlogu – *'set* (vendar *'siu*), *za'neč* 'za-nič' in iz tega *za'nečeū* (prid.), *'nex*, *'nem* 'njih ...', pa tudi *'nema*; o *i* pred *u* < *ř* (*sk'reu*, *sm'leu* itd.) gl. pri [ę:]
 ← umično naglašeneda *e*
 ← *i*, *ě*, *ę*, naglašenedih po umiku s končne kračine
 ← *ř-lru*-, naglašenedih po umiku s končne kračine, skupaj z *r* (*r* + *e*) – *'reje*, *'rejeū* (≈ *'rejaū*), *'rekl* 'rkelj', *'remen* (≈ *ə'men*, 'romen)
 ← v nekaterih primerih iz umično naglašeneda *ə* – *'čebər*, *s'kedp*, *na'teše*
 ← *'ej* < *'ij* – *da'le* 'dolij', *sk're* 'skrij', *z'we* 'zvij' (vel. 2. ed.)
 ← pri besedah, prevzetih iz knjižnega jezika, za *ę*: – *kilo'metər*, *pa'ket -a*, *ta'b'lete*
- o* ← *ə* v zadnjem zlogu
 ← umično naglašeneda *ə* – *s'tobər*, *'somp*, *'loxt*, *'bosx* 'bezeg', *s'tonc* 'stenica', *'posc* 'pezdec', *'poku*, *'mojla*, *s'toza*, *'toma*, *'doska*, *s'tokla* 'manjša steklenica' (s.), *'žokna* 'odprtina pred kuriščem kmečke peči', *'posa*, *'dožje* (R ed. m.), *u'jonalca* 'uganka', *'modu* 'slaboten', *'sosat* 'sesati', *'sose* (3. ed.), *pa'močkat* (: *zmoč'ka:t*, *zmač'ka:t*), *'cobat* 'brcati', *'cobp̄t* 'brcniti', *'xobp̄t* 'suniti, dreg-niti', *'foflat* 'čvekati', *u'toknu*, *'boblaū* 'bebljal', *u'yonau* 'uga-nil', *se j u'yonu* 'ognil', *z'loyau* 'zlagal', *'poxau* 'pehal'
 ← naglašeneda *u* v zadnjem zlogu
 ← *ř*, naglašeneda po umiku s končne kračine
 ← *i* in *u*, naglašenedih po umiku s končne kračine, ko sta že bila

reducirana – 'wosak, 'fožu, 'coyan; z'γoblen 'zgubljen, slabega spomina', w'dsošen 'osušen', 'dopla, 'kopc 'kupec', 'kopčk 'kupček', 'koplana 'kupljena'

← *r*: in *r* skupaj z *l*/*r* –

a) *o* + *r* – redneje le za ustničniki in mehkonebniki⁷ – č'morley, p'dmorzļnu, s'mort, 'mortu (≈ 'mǝrtu), 'worsta (≈ 'wǝrsta), 'worže (≈ 'wǝrže), 'worx, 'worxanu, z'dporta (≈ z'dpǝrta), 'porst (≈ 'pǝrst), 'port, 'borš (≈ 'bǝrš), 'tordu (≈ 'tǝrdu), 'torpu (≈ 'tǝrpu), 'torxla 'trhlina', 'toryaje, wap'torya, 'doržat (≈ 'dǝržat, dǝr'ža:t), 'doryne (≈ 'dǝryne), w'dort, 'sorp (≈ 'sǝrp), 'zorna (≈ 'zǝrna), 'kort, 'kortna 'krtina', 'γorla (≈ 'γǝrla), 'γort (≈ 'γǝrt) 'grd'

b) *r* + *o* – v vzglasju ali pred ustničniki (razen pred istozložnim [ɥ]) – 'roš; x'ropt, γ'rom 'grm', č'rowi (I mn.), m'rowa 'drobtina, ščepec', d'rowa (≈ 'dǝrwa), (ta) p'rowa (≈ 'pǝrwa), z'rowat 'izruvati'

← *o*: pred *l*/*w*

← pri besedah, prevzetih iz knjižnega jezika za *o*: – 'bolnica 'bolnišnica', 'xodnik, 'γolaš

← posamezni primeri z *a* v zadnjem zlogu ali umično naglašanim *a* – 'poč 'pač'; kld'bosat 'klobasati', 'žokļc, 'žokļč

← posebnost so prihodnjiške oblike glag. *biti* in sed. oblike glag. *močil*/morati – 'bom, 'boš, 'bo ... in 'morm (≈ redkeje 'muorm), 'morš ...

a ← naglašena *a* v zadnjem zlogu

← naglašena *o* in *q* v zadnjem zlogu

← umično naglašena *o*

← *a* in *q*, naglašanih po umiku s končne kračine – 'bapše, x'ladp, s'latka, s'trašnu, 'napne, 'začne (3. ed.), 'packay, 'baxay (del. -l, m. ed.), 'zapǝr (vel. 2. ed.), 'naxaj 'nehaj', 'takrat; 'mašk 'moški', 'raka, 'sadba, 'tažba, š'tapne 'stopinja'

ə ← *r*: in *r* skupaj z *r* (*ə* + *r*) kot možna različica za ustničniki in mehkonebniki (primere gl. pod *o*), redneje pa za č, *c* – 'cǝrka-je, 'čǝrne (≈ 'čǝrne), 'čǝrta

3.1.2.2 Nenaglašeni samoglasniki

i ← vzglasnega *i* – i'mi:t (≈ 'mi:t), i'mie

← prednaglasnega *i*, navadno pod vplivom oblik z naglašanim *i* < *i*: in *i* v nezadnjem zlogu – z'i'da:r, pari'wa:č, z'i'mie, γlišta:wa, (na-, s-, za-)p'i'sa:l, pač'i'wa:l, skr'i'wa:l, pali'wa:l, paš'i'la:l, p'i'sa:l, p'i'xa:lu⁸

⁷ Rigler (1981: 70) zapisuje *o* + *r* v vseh položajih. V mojem gradivu je na širšem cerkljanskem območju *o* + *r* bolj razširjen med pripadniki starejše generacije samo v Lazcu (JV od Cerknega).

⁸ Pri tem pred naglašanim *i* deluje načelo vokalne disimilacije (prim. Rigler 1955: 226–227) – *teši*, *tešije*: ti'ša:le, ti'ša:l, ti'ša:lu 'tiščati'; *deši*, *dešije*: di'ša:, di'ša:lu; za položaj pred naglašanim *u* prim. *zayli'xu*je.

- ← ponaglasnega *i*, kadar ni popolnoma reduciran – najpogosteje v končnici RM mn./dv. prid. m. sp. – *s'la:bix*, *kra:čix* 'kratkih', *kmiętauškix*
 - ← izglasnega *i*, kadar ni popolnoma reduciran – navadno se ohranja v končnicah I mn. sam. m. sp. – *'pu:bi*, *γ'dluōbi*, *x'la:pci*, *'karci* 'korci', *'ja:sci* 'jazbeci', *waka'pa:či*, *ka'liči* 'količi', *'ma:čki*, *ba'ka:li* 'bokali', *paŋ'nowi* 'panji', *'ma:lni*, *kaš'truōni*, *'na:γŋni*,⁹ v M ed. 1. sklanjatve sam. ž. sp. imamo -i pri sam. na -ev – *'cięrkwi*, *m'la:twi*, *'pa:jštwi*, *p'li:twi*, *'panwi*, *'bu:štwi*, *'ziętwi* (≈ *'ziętu*), v drugih primerih gre verjetno za z gledovanje po knjižnem jeziku, torej poleg običajnega *'ba:jt*, *b'ra:st* 'brazdi', *'ci:st*, *da'lin*, *'ja:m*, *'kas*, *ma'sšin*, *'si:nc*, *'sięrkajn* 'sirkovini', *ta'plu:t*, *'ža:j* 'žagi' tudi *'ku:lci*, *ap'nięnci*, *sm'ri:ki*, *γ'ra:pi* itd.; enako velja tudi za I ed. m. prid. na -ski, -ški in I mn. oblik m. (slednje so podprte še s končniško naglašanimi oblikami – *doŋ'γi*, *dra'γi*, *la'xni* ...) ter M ed. ž. sp. prid. (razen tistih s končajem -ji) – *'zimski*; *'di:cauški*, *de'bięli*, *'bi:li*, *'mačni*, *wa'be:ĵeni*
 - ← prednaglasnega *ě* pod vplivom oblik z naglašanim *i*: < *ě*: in *ě* v nezadnjem zlogu – *ci'γla:rna*, *ci'stię* (I mn.), *di'wa:t* 'devati', *li'ta:t*, (z-) *m'šā:l* (≈ *mēša:l*), *wat'pa:l* 'otepali', *pami'ta:le* 'pommetale', *zadri'ma:lu*
 - ← ne povsem dosledno iz -*ěj*, -*aj* – *z'lu:di* (≈ *z'luōdi* ?); *'ni:ki* 'nekaj', *'ku:mi* (≈ *'ku:měj*), *pač'a:ki* (≈ *pač'a:k*), *'za:di*, *pa'siębi*, vendar tudi *'mięrkaj*, *'di:laj*
 - ← -*je(-)* – *'luōži* (v počasnem govoru, ≈ *'luōš*), *s'la:bi* (≈ *s'la:pš*), *'deli*, *'kurimu* 'kurjemu', *'wišimu* 'višjemu'
 - ← -*ij* – *'liędi* 'ledij', *'γa:ri* 'garij'
 - ← -*ji* – *peč'a:ri*, *'žō:ūdari* 'dninarji', *'ba:bi*, *ta b'liži*, *'baži*, *'dewi*, *'ka:či*, *wa'truōci*, *d'ra:ži*, *'ni:ži*, *pər 'sa:di* 'sadju', *ŋ w'resi*, *dra'bowi*, *b'ri:zi*, *na 'doži* ('dožju), *'a:jmari*, *la'pa:ri*, *pa'pi:ri*, *'ta:leri*
- u*
- ← vzglasnega *u* – *u'čit*, *uka'za*, *uma'za*: (del. -l, ž. ed.)
 - ← prednaglasnega *u*, navadno pod vplivom oblik z naglašanim *u* < *u*: in *u* v nezadnjem zlogu – *xu'dič*, *du'xa*: (R ed. m.), *luk'nię*, *suk'nię* (I mn.), *xu'di*, *sku'sā*: 'skušala', *su'siје* (3. mn.), *pu'sā:l* 'puščali', (*da-*, *wat-*) *kup'wa:l*¹⁰

⁹ Kot je opozoril Rigler (1981: 72), se končnica ne ohranja, če je sklon že izražen z drugimi sredstvi – *'butaŋč* 'žličniki', *d'reč*, *ka'liędŋč* (≈ *ka'liędŋki*), *wa'lupč* (≈ *wa'lupki*) ('*kajŋči* 'konjiči'), *wa're:jš* 'orehi', *wa'trac* 'otroci', ob nereducirani pa se v posameznih primerih lahko pojavlja tudi reducirana oblika – *'di:ci* (≈ *'di:c*), *'di:laŋci* (≈ *'di:laŋc*), *x'li:pci* (≈ *x'li:pc*), *ka'sci* (≈ *'kasc*), *pa'riępci* (≈ *pa'riępc*), *'maški* (≈ *'mašk*).

¹⁰ Zdi se, da vnašanje *u*-ja v nenaglašeni položaj ni do take mere odvisno od narave (višine) naslednjega naglašene samoglasnika kot pri *i*-ju (prim. Rigler 1955: 226) – *bru'sit*, *ču'dit*, *kupit*, *ku'rit*, (*pa-*) *pulit*, *slu'žit*; *ču'til*, *tulil*, (*wa-*) *žu'lil*, *γulile*; *ku'pjem*, *watku'puje*.

- ← prednaglasnega *o* pod vplivom oblik z naglašanim *u*: < *o*: – *zyu'ne:jne, kul'kra:t*
- ← izglasnega *u*, kadar ni popolnoma reduciran – ohranjen je kot variantna končnica R ed. – '*walu, 'atu, 'waču* – ter v končnicah DM ed. 1. m. sklanjatve (reducirane oblike so redke) – '*b'ri:γu, 'čeb'ru, d'ri:wu, x'li:pcu, k'la:su, 'kuo'ru, 'la:su, 'muo'žu, wab'ru:j'jku, ple'welu, wa'raku*, pa tudi '*x'li:wu* (≈ '*x'li:u*), '*k'ra:ju* (≈ '*k'ra:j*), '*k'rižu* (≈ '*k'riš*), '*u'oylu* (uoyl), '*sa'si:du* (≈ '*sa'si:t*), '*s'wi:tu* (≈ '*s'wi:t*), '*zidu* (≈ '*zit*) : '*wa 'pust, wa b'ažič, pər 'kanc*¹¹
- ← prednaglasnega *f* – '*du'ža:n* 'dolžan', '*u'niēn* 'volnen', '*pu'zi:lu* 'polzelo', '*su'za:* 'solza', '*mu'čim, tu'ka:č* (≈ '*to'f'ka:č*, gl. še pod nenaglašeni *o*), '*u'kowi* (< *wf*-) 'volkovi', '*zdu'bil* '(i)z dolbli'
- ← -*əw, -əf, -if, -ēw, -ēf* – '*waru, 'kazu, 'ciərku, 'mortu* (≈ '*mərtu*), '*γ'riēbu, p'riēdu, 'poxnu, c'wilu, 'kupu, γ'dwu:ru, 'wazu, pər'ženu; 'zibu, 'jemu* (≈ '*mē:u*), '*s'mərdu, 'torpu* (≈ '*tərpu*), '*letu* (≈ '*lētēu*), '*žiwu* (≈ '*žiū*) (del. -l, m. ed.), pa tudi '*č'məru* (≈ '*čmər*), '*wašpetu* (≈ '*wašpetf*), '*čeyu* 'kegelj'
- ← (*K*)*i*l(*K*)-l(*K*)*ě*l(*K*) – '*žu'lē:jne* (≈ '*ži'ľ'ľē:jne*), '*ču'la:r* 'čevljar'
- ← (*K*)*w*i(*K*)-l(*K*)*wě*(*K*) – '*su'niē, cu'llit, su'tit, su'ta:r* 'svetar', '*su'ta:* 'sveta', '*su'čie* (≈ '*swe'čie*), '*mərtuya* (R ed.)
- ← ((*K*))*o*l(*K*) – (< *ow, of*) – '*u'cie, u'ca:* (≈ '*a'uc*), '*u'siēn* (≈ '*u'siēn*), '*u'ta:r* 'oltar', '*ku'nik* 'kolovoz'
- ← (*K*)*w*o(*K*) – '*du'ra:na, du'riše*; kot možna dvojnica v nenaglašeni skupini *zvo-* (*z'γu:*) – '*zu'nawe* (T mn.), '*zu'nik*
- ← -*o* v končnici s. sp. pridevniških besed in del. -l (*z'ba:lu, u'sca:lu, p're:da:lu* 'prodalo', '*d'ja:lu, me'ja:lu* 'viselo') ter v končaju prislovov – '*čie'dnu, da'maču, γ'la'baku, 'mačnu, pa'duobnu* 'primerno', '*ra:xlu, s'la:bu, 'tē:j'jku* itd.; -*u* se kot variantna končnica pojavlja celo pri posameznih sam. s. sp. – '*di:la* (≈ '*di:lu*), '*si:kala* (≈ '*si:kalu*)¹²

¹¹ Med rabo *u*-jevskih končnic v DM ed. 1. s. sklanjatve, pa tudi (v M analogično vzpostavljениh) sklanjatve prid. m. in s. sp., so opazne razlike – medtem ko je pri prvem z redkimi izjemami dosledno -*u*, pri drugem prevladujejo oblike brez njega – po eni strani torej vedno '*di:lu, ka'ritu, 'miēsu, 'waknu, s'tuožju, t'liētū, 'dabərmu, 'γarkmu, 'mič'kmu, 'sit'γmu, 'usnatmu, u'sakmu* 'visokemu' (D ed.), po drugi pa poleg '*čel, 'diētels, dər'wies, i'miēn* (≈ '*ĩmiēnu*), '*ka'rit* (≈ '*ka'ritu*), '*k'rišpaj'n, 'mestu* (≈ '*mest*), '*wa'niš* (≈ '*wa'nišu*), '*wakn* (≈ '*waknu*), '*u'ol* 'olju', '*wa'ra:jn, pa'γ'riš, 'tərn, zme'ja:jn, ži'ľ'ľē:jn; č'bieľnŋ, de'bieľnŋ, 'dabrŋ, γ'la:unŋ, 'γarčŋ* 'toplem', '*γu'ostŋ, 'sušŋ* (≈ '*suxŋ*) tudi '*đniēsu* 'dnu', '*γ'ni:zdu, 'niebu, wabn'aša:jnu, re'setu, 'žitū; 'li:sakjmu, 'čərnmu*.

¹² Zemjepisna razširjenost ter pogostost in obseg kategorij, v katerih se na osrednjecerkljanskem področju pojavlja -*u* namesto pričakovanega -*a*, potrjuje Ramovševo tezo o »vdoru« črnovrške izoglose -*o* > -*u* na območje cerkljanskega narečja (Ramovš 1936: 233). Že samo dvojnice, ki jih za ponazorilo navaja (*t'istu j'žera* in *t'ista j'žera, s'ama* in *s'amu*), obstajajo samo še v predelu severno od Cerknega (Zakojca: '*tista p'la:tna*, Poče: '*tista 'li:ta*) ali pa so izginile (*sa:mu* in '*sa:m*). Pri pridevniški besedi so bili posamezni primeri z -*a* zabeleženi le v gradivu iz Zakojce, Gorij, Poč in Šebrelj – '*bi:la p'la:tna*,

- ← v posameznih primerih iz prednaglasnega *o*, *e* – čeku'la:da, murmu'la:da (≈ mormu'la:da), s porcu'la:na (R ed.)
 Za [u] v alternaciji z [y] gl. 2.2.1.1.
- e ← nenaglašenega *ě* (kadar ni reduciran) – *te'stu:*, *te'lu:*, *dre'wu:*, *ple'więu*, *mle'fna:* (R ed.), *ce'dit*, *prežwi:l*, *tre'bil*, *patreb'wa:* (del. –l, ž. ed.), *wer'jem* (vel. 2. ed.); *'suošet*, *'sedet* (≈ *se'di:t*), *'wi:deu*, *'zapreje*
- ← nenaglašenega *ę*
- ← nenaglašenega *e*
- ← nenaglašenega *i* (kadar ni vpliva oblik z naglašanim [i:, i] oz. pred sledečim visokim (*i*-jevskim) samoglasnikom, gl. še zgoraj) – *deu'ja:k*, *part'eza:n* (≈ *parti'za:n*), *be'ciklę* 'kolo', *le'muę* 'limona', *se'nička*, *ce'kuęrje* 'cikorija', *ce'ęa:ra*, *ce'ęa'ret*, *žne-da'rje* 'krojačnica', *me'ru* (R ed.), *me'lja:rde*, *me'ljuę*, *še'raku*, *če'ęa:y*, *ce'wilna* 'civilna', *međwa:*, *međruj* 'mi', *weze'ti:rat*, *jex'tint* 'ihtiniti', *der'ja:* 'dirja' (3. ed.), *deu'ja:l*, *je'ęra:l*, (*na-*, *wa-*, *pre-*, *z-*)*be'ra:l* 'nabirali', (*pa-*, *ę-*)*de'ra:l*, *patpe'ra:l*, *prepe'ra:l* 'prepirali', *skre'wa:l*, *spe'ra:l* 'spirali', (*wat-*, *za-*)*pe'ra:l*, *waze'ra:l*, *ęme'ra:l*, *paže'ra:l*, *te'ši* 'tišči', *paswe'na:* 'posvinjala', *ješ'ka:* 'iskala', *wace'ęa:nu* 'ociganil', *teš'la:ru* 'mizaril', *šte'na:jst*, *wap š'terex*, *nd'dušęu*
- ← prednaglasnega *u* – *ste'denc*, *je'nica* 'junica', *šte'dent*, *pa-šte'dięrat*, *šte'dięra*
- ← iz *ə* (pod vplivom naglašene oblike) – *te'na:k*
- ← *a* (različnega izvora) po preglasu v položaju
- a) za *j*, *n* (< *n̄*), *l* (< *l̄*), kot možna dvojica (poleg *a*) za č različnega izvora¹³ in *j*. V položaju za *č* je *a* sicer pogostejši, zlasti če gre za oblikospreminjevalne morfeme (posebej v I ed. ž.), vendar se redno, predvsem v pogostih besedah in besednih zvezah (*wat xu'diče*, *wad za'ęwa:lęce da bažiče*, (*s'la:ba*) *s're:jče* itd.), pojavlja tudi *e*). Tako imamo npr. pri sam. m. sp. v R(T) ed. – *be'ra:če*, *xu'diče*, *pa'ęaj'na:če*, *ka'wa:če*, *te'sa:če*, vendar *ęriča*, *mę'liča*, v O ed. – *nad 'bočem*, *bažičem*, *'najščem*, *plej'ęka:čem*, vendar *klučam*, v M mn. – *ę'ęla:čax*; pri sam. ž. sp. v ITO ed. – *'buča*, *kę'ta:ča*, *p'ja:ča*, *pa'ęa:ča*, *ę're:jča*, *'tuoča*, vendar tudi *'piče*, *s're:jče*, *na's're:jče*, v I mn. – *p'luča* (≈ *p'luka*), pri pridevniški besedi v I ed. ž. – *da'mača* (≈ *da'mače*), *ta tre'jče*

we'lika ka'rita, *'cisla m'li:ka* –, le v Zakojci pa bi lahko govorili tudi o sledih feminizacije nevtar: *j'mayla 'bit* [s'ięna ka'lu:], *de j'jermen 'da:ę'ęar*, vendar: – *'ta:ka b'ri:zje l..l ka se j wabl'e'ti:lu*, *sa ęa wak's'til*. Kot končaj prislovov se *-a* še pojavlja – *'li:wa* 'levo', *'dabra* (≈ *'dabru*), *'do:ęęa*, *d'ruęa* 'spet', *'xitra* (≈ *'xitru*, *'xitę*), *'laxka*, *'naęla* (≈ *'na:ęlu*), *'pazna*.

¹³ Rigler (1981: 70) za samo Cerkno potrjuje le preglas za *l̄*, *n̄*, *t'*. Treba pa je pripomniti, da je skoraj nemogoče, da bi bil eden od obeh tam navedenih primerov preglasa za *t'* – *s'wi:če* – res iz cerkljanskega govora – v gradivu je bila ta oblika potrjena le za Cerkljanski Vrh in Podlanišče, drugače pa v Cerknem *s'we:jča* (≈ *s'we:jče*).

'tretja' itd., v notranjih zlogih pa *'kiflčer, patko:učeri, pri:ščeri, č'eka:t* (≈ *č'a'ka:t*) 'čokat', *'dō:uxčes, dap'la:čet, wab'ra:čet, wab'ra:češ, s'rē:jčet* in celo ≈ *čeku'la:da*, vendar *'rančar* 'kljukec, srpu podobno orodje z zakrivljenim rezilom', *'bulčast, k'lečat*. Za *n, l* in *j* je preglas dobro ohranjen (o tem gl. še 2.1.2.3.) – *štapne* 'stopinja', *'cu:jne, 'či:šne, k'line, 'kuxne, 'ža:γajne* (R ed.), *'cu:jnest, p'li:sney, na'pē:jnet* 'napenjati', *'mē:jnet, 'je:jne* 'jenja' (3. ed.); *ne'de:jle, s'tē:jle, 'γuōdle, 'budle, na 'bięklex* 'bergljah' (M mn.), *'xa:klen* 'kvačkan', *'filet* 'polniti', *'čeylet* 'kegljati', *pašiley, naštielel; 'burje, 'žē:je, p'luōje* 'naliv, hudournik(?)', *'xuōstje, baydtije, 'barječ, 'dože* 'dežja', *'ja:warje* (R ed.), *pa'mujet* 'pomujati', *'xuōdje* 'hodijo', *na'xa:je* 'nehajo', *š'tē:jeje, 'začneje, 'čeje* 'hočejo' (3. mn.).

b) za *r* – pri čemer prehod ni dosleden – *ka'lō:ūret, re'ža:nc* (≈ *ra'ža:nc*) 'podboj', *γre'muōnka* 'harmonika', *kreyššieta, pre'sieta* (R ed.), *'jeyreja* (vel. 2. ed.), *z'mięrej* (≈ *z'mięraj*), *zjutre, pre'su* (≈ *pra'su:*), tudi *pre'da:l* 'prodali', *pre'da:jal, pre'pa:dla* 'propadla'¹⁴

- o
- ← prednaglasnega *o* pod vplivom oblik z naglašanim */uō/ – jo'ka:*, *zjo'ka:* '(z-)jokala', *ox'cujeje* (3. mn.)
 - ← prednaglasnega *o* pod vplivom naglašanih oblik – *sto'zię* (I mn.), *moč'ka:t* (≈ 'močkat), *moč'ka:la, zmoč'ka:n* (≈ *zmač'ka:n*), *bob'la:t* 'bebljati'
 - ← prednaglasnega *u* pod vplivom oblik z naglašanim */ol/ (< u* v zadnjem zlogu in umično naglašena *u, i*) – *kopčije* 'kupčija', ≈ *co'γa:ni*
 - ← prednaglasnega *f* pod vplivom naglašanih oblik – *bo'xię* 'bolhe'
 - ← naglašena *[o:]* v skupini *[o:u]* (različnega izvora), analogično vneseni iz naglašena v nenaglašeni položaj
 - ← nenaglašena *o* v primerih novejšje izposoje – *ko'ruznu* (≈ *ka'ruznu*), *'kamjon* 'kamion', *kamjon'čin, pom'đō:r* 'paradižnik', *kilo'metre* (T mn.), *mo'bilje* 'pohišтво', *'silos, kontro'lięra, telefo'nięra* itd.
- a
- ← nenaglašena *a*
 - ← nenaglašena *o* (razen izglasnega v končnici s. sp. pridevniških besed in del. *-l* ter končaju prislovov)
 - ← nenaglašena *o*
 - ← prednaglasnega *u* – *xa'du:* (≈ 'xudu), *xa'dabnu, xa'daba, xada'ba:č, xada'ba:r, xada'urrk, γa'ba:nca* 'pecivo iz zvitega testa', *kap'čoway, sa'rawa* 'surova'
 - ← prednaglasnega *e* – *kala'ra:ba, bra'xa:t* 'brehati', *ma'luōn* 'buča'

¹⁴ Če ne gre za menjavo predpon *pre-* in *pro-* (prim. Ramovš 1971: 334), vendar *p'rastar – pras'tuōra*.

- ← *e* v nikalnici *ne*, tudi *na'wi:sta* (\approx *ne'wi:sta*), ter števniku *enajst* – *d'na:jst*
- ← prednaglasnega *i* – *sd'ru:ta* (prek *o*), *ca'ya:jnsku* (pod vplivom oblike, naglašene na prvem zlogu)
- ← drugotnega *ə* – *ka'du:* (\approx *g'du:*), *ka'da:j* (\approx *g'da:j*), *ka'tiɛr* (\approx *'kier, ktier*); *sazi'da:l*, *sa'zul*, *sa'zuwat*, *saž'ya:l*, *saž'iya:je*, *sa'ynije*, *sa'yrɛ:je* (toda tudi *s'si:kan*, *sm'li:t*)
- ə
 - ← nenaglašenega (drugotnega) *ə* pred *r* – *'duɔbɔr*,¹⁵ *'stobɔr*, *'wi:tɔr*
 - ← nenaglašenega *r* skupaj z *r* (*ə* + *r*) (*o* vzglasnem nenaglašenem *r* gl. še 2.1.3.1. in spodaj) – *sə'r'ciɛ*, *'ku:kərsna*, *bə'r'liɥka*, *mərt'wa:šk*
 - ← iz *r* ($> r > ə + r$), če se je ob njem reduciriral samoglasnik in ne stoji poleg drugega samoglasnika:
 - ← (*K*)*ri*(*K/∅*) – *'fa:bərka*, *kə'r'wica*, *'dabɔr*, *'idərsk* (prid. I mn.), *'wapɔr* 'odpri', *pə'r'bu:lšk*;
 - ← (*K*)*ru*(*K*) – *də'r'žica*, *də'r'žina*, *də'r'ya:č*, *stə'r'piɛne*;
 - ← (*K*)*re*(*K*) ($<$ (*K*)*rě*, (*K*)*re*, (*K*)*rɛ*) – *də'r'wiɛsa*, *'makəɣa*, *'nar'xitərs*, *patə'r'bil* 'potrebili', *ə'r'sil* 'rešili', *mə'r'ja:sc*, *kə'r'dit* (\approx *kr'e'dit*) 'ugled',
 - ← (*K*)*ra*(*K*) ($<$ (*K*)*ro*, (*K*)*rɔ*, (*K*)*ra*) – *bərdə'wita* 'Viburnum Lantana', *pərt* 'proti', *də'r'ɣowi* 'drogovi',
 - ← (*K*)*ur*(*K*) – *fə'r'la:jnska* 'furlanska';
 - ← (*K*)*or*(*K*) – *bləɣə'r'wa:n*, *fə'r'tuna* 'neurje';
 - ← (*K*)*ar*(*K*) – *kə'r'bidajka*, *kə'r'bot* 'karkoli'

3.1.2.3. Zlogotvorni zvočniki

- r*
 - ← vzglasnega *r* – *r'dɛ:jča*, *r'žična*
 - ← vzglasnega *r*, če se je ob njem reduciriral samoglasnik – *ru*(*K*) – *r'mə'na:k*; ← *ar*(*K*) – *r'c'nije*; ← *ra*(*K*) – *r'sula* 'razsula'; ← *ro*(*K*) – *r'bidajca*
- l*
 - ← *ə* + *l*
 - ← *l* in *l*, če se je ob njiju reduciriral samoglasnik in ni ob njem še drugega ali ob redukciji obeh samoglasnikov (*i*): ← (*K/∅*)*li*(*K/∅*) – *'badl*, *'mɔ:ɥz*, *pap'ra:jl* 'popravili', *'ra:xl* (prid. m. I mn.), *'cislca* 'kislica', *l'ja:k*, *l'sica*; ← (*K/∅*)*lě*(*K*) – *'cisl'ya*, *b'l'sa:t*, *wasl'pi:t*, *wakl'stil*, *l'wica*, *l'pu:*, *l'sa:* (R ed.); ← (*K*)*li*(*K*) – *ɣ'ra:bšɛ*, *ɣ'riɛbšca*; ← (*K*)*il*(*K*) – *parəɣ'dwil'a*, ← (*K*)*ili*(*∅*) – *'bentl*, *'luɔžl*, *'sil* (del. -l, m. mn.); ← *lu*(*K*) – *l'pina*, *l'skina*; (*K/∅*)*lu*(*K*) – *wakl'wa:le*, *l'diɛ*; ← (*K*)*ol*(*K*) – *t'l'ku:j* 'toliko, tolikanj'
- m*
 - ← *ə* + *m*
 - ← *m*, če se je ob njem reduciriral samoglasnik: ← (*K*)*mi*(*∅*) – *'pərstm*, *'ustm* (O mn.); ← (*K*)*imi*(*∅*) – *ba'li:znm*, *'a:nm* (O mn.); ← (*K*)*im*(*∅*) – *'bi:lm* (sed. 1. ed.), *'tešk*m (prid. m. O ed.); ← (*K*)*ěm*(*∅*) – *pə'r'dabr*m, *pa'suš*m, *tɛ:jŋk*m, *wa'sut*m 'svetem';

¹⁵ V gradivu ni bilo potrditve za to, da bi tudi v tem primeru lahko nastopal polglasnik *o*-jevske barve, kakršnega izpričuje Riglerjev (1981: 70) zapis – *'duɔbor*.

- ← *mě(K)* – *ɲxowi* ‘mehovi’; ← *mo(K)* – *ɲzelci*; ← *(K)am(K)*
 – samo v ≈ ‘*imɲ*, ‘*nimɲ* ‘(ni)mam’
- ← *ɲ* pred *p*, *b* – *ɲ pa* ‘in pa’, *ɲpa:r*, *ɲ'ba:rt* ‘enkrat’
- ɲ* ← *ə + n*, *ń*
 ← *n* in *ń*, če se je ob njiju reduciral samoglasnik: ← *(K/θ)ni(K/θ)*
 – ‘*ba:bɲc*, ‘*cepɲt*, ‘*cukɲ* (vel. 2. ed.), *ɲka:r*; ← *(K)ně(K)* –
 ‘*čəɲɲmu*, *sɲžen*; ← *(K)ńi(K/θ)* – ‘*lukɲ* (D ed.), ‘*lukɲca*, *(K)ińi(θ)*
 – ‘*kuxɲ* (D ed.); ← *(K)in(θ)* – *ɲ* ‘in’, ‘*ma:lɲ*, *p'etelɲ*, ‘*ma:terɲ*;
 ← *(K)iń(K)* – ‘*kuxɲske*; ← *ńe(K)* – *ɲɣo:ɲ*; ← *(K)an(K)* – *žɲda:ri*;
 ← *(K)na(K)* (< *(K)no(K)*) – *prazɲwa:l*, *ɲ'cuoj*
 ← včasih iz *-ɲ* za zobniki

3.2. SOGLASNIKI

3.2.1. Zvočniki

Zvočniki /*r l w m n*/ so nastali iz enakih glasov kot v izhodiščnem sistemu (Logar 1981: 32–33), poleg tega pa:

- r* ← *r*: in *r* skupaj z /*ol*, /*əl*, /*el*, [o:] ali [e:]], podrobneje gl. zgoraj v ustreznih odstavkih
 ← *ɲ* pred *n* (*ə + r*) v besedi ‘*pi:stərna* (Ramovš 1924: 83)
 ← *ž* pred *ž* – oblika *fəʃžu:la* (proti I ed. ‘*fožau*) je bila zabeležena pri enem samem govorcu (Ramovš 1924: 83)
- l* ← *l* pred samoglasnikom in *j*, vendar ‘*ka:ɲje* ‘kalje’; v posameznih primerih imamo dvojnice (*l/ɲ*) za *l* pred soglasnikom zaradi analogičnih posplošitev ali kadar *l* pride v tak položaj zaradi redukcije samoglasnika – *ple'wiɲlɲu* (≈ *ple'wiɲɲunu*)
 ← *l*: za *e*-jevskim naglašnim samoglasnikom¹⁶ skupaj z /*lj* (*j + l*) – s preskokom palatalne prvine – ‘*pɛ:jtler* ‘berač’ (prim. Striedter-Temps 1963: 193)
 ← prvotne skupine *tl*, *dl*, razen v del. *-l* (z analogičnim *dl* za *tl*)
 ← *j* v besedi *pajek* (Ramovš 1924: 169): ‘*pa:lk*, ‘*pa:lkaɲ*, ‘*pa:lčejna*
 ← po asimilaciji iz vzglasnega drugotnega *dl*- v besedi ‘*li:twa* ‘dleto’
 ← *ɲl* v besedi ‘*uɔrle* (≈ nov. ‘*uɔɲrle*),¹⁷ v medmetu ‘*lɛ:j(te)*
- w* ← *l*, če ni stal pred samoglasnikom ali *j* – ‘*waɲ*, ‘*ziɲɲɲk*, *c'isa:ɲ* (ž.), ‘*ma:ɲxa*, *s'pa:ɲcam* (O ed.), ‘*čixau* ‘kihal’, ‘*ri:zaɲ*, *da'lɛ:ɲ* ‘dolil’
 ← kot proteza pred *o*- (> *a*-), tudi pri novejših besedah – *wam'lete*
 ← v nekaterih primerih kot proteza pred *a*- – *wabent* ‘advent’ (≈ *a'bent*), ‘*wa:ržet*, *wap'ati:ka* (≈ *ap'ati:ka*), *wape'tit* (≈ *ape'tit*)

¹⁶ V gradivu je ena sama oblika, ki priča za to, da *j + l* lahko stoji tudi za nenaglašnim samoglasnikom – *strej'la:l*, vendar ‘*diɛtele*, (*pər*-, *ras*-, *s*-)*pɛ'la:l*, prim. opombo pri Riegerju (1981: 71).

¹⁷ Baudouin de Courtenay (1885: 459): *wórle*, *wúórlæ*.

- ← kot proteza pri izposojenkah *'werp*, *'wierbat*, *'wierpšna* 'dediščina' (< *erbe*, gl. Striedter-Temps 1963: 112)¹⁸
- ← *ʃ*: in naglašenege *ʃ* skupaj z [o:] (o: + u) – primere gl. v ustreznem odstavku pri [o:]
- ← *m* pred *n* – v besedi *s'pɔ:ɯpt*
- ← *p* pred *lʃl*, *lčl*, *lxl* v besedah *ɯ'sen* 'šen', *ɯ'senc* 'babje pšeno'; *k'lɔ:ɯčk* 'klobček'; *ɯ'xa:t* 'phati'
- ← *b* za *č* v besedah *č'więła* 'čebela', *č'więɯɲk* 'čebelnjak'
- ← *b* v hitrem govoru pri oblikah glag. *biti* v pomožniški rabi – *'na:ɯš* 'ne bom', *'na:ɯ*, *'na:uma*, *'na:ɯste*, *'na:ɯje*, *'na:ɯwa*, *'na:ɯsta*; *sma ɯ'li*; *pa ɯš* 'wideɯ'
- m* ← *n* pred *p*, *b*, (*f*) – *am'pa:r* 'nekaj', *špa:mpet* (Striedter-Temps 1963: 222)
- ← *-mn-* – *'ka:mčk* 'kamenček', *wab'ra:mce* 'naramnice'
- n* ← *ń*, kadar stoji za samoglasnikom (razen za *i* – *ɣasp'dine*, *kline*, *'pine* 'pinja', *s'wine*, *sk'rine* (I ed.), (*pa-*, *wa-*)*ɣ'rinat*, *spre'minat*), skupaj z *ljl* (*j* + *n*)
- ← *-ɲn-* (> *ɲn*) – *sedna:jst*, *was'na:jst*
- ← *-ʃl-* *-misʃna*
- ← *-dn-* – *wa'bedɲ*: *wabęɣa* – *wa'bena*; *d'na:jst*; pri števeh *eden* pa oblike z *d* razen v m. I ed. nastopajo še v m. I mn. (*'a:dɲ*) in ž. M ed. (*'adɲ*)
- j* ← *g* pred prednjim samoglasnikom (razen pred naglašnim *i* – *wa'ɣibama* 'ogibamo', (*pa-*, *z-*)*ɣine*, *'ɣipčɲ*, *pə'ɣiše*)¹⁹
- ← ponaglasnega (prednaglasno imamo samo *paʃtica* 'po(vi)tica') *wi* (*i* < *i*, *ě*) – sprememba je tako rekoč popolnoma ohranjena v skupinah tvorjenk tipa *'jɛ:jdajca* 'ajdova slama', *'biękajca* 'beka', *bərd'witajca* 'dobrovita', *b'rinajca* 'brinova jagoda', *bərluzajca* 'plundra', *'bukajca* 'bukev', *fa'zu:lajca* 'fižolova slama/voda', *'ilajca* 'ilovica', *kram'pięrejca* 'krompirjeva cima', *k'ruɔpajca* 'v krop zžvrkljano jajce', *'kukajca*, *'kurjeja* 'vrsta plevela', *'la:stajca*, *ma'linajca* 'malina', *wa'więrkajca* 'vrsta potice', *'pięrejca* 'pirnica', *pa'kɛ:jca* 'podkev', *š'tięnajca* 'voda iz vodnjaka', *ur'ba:nčkajca* 'vrsta hruške', *'urxajca* 'neka žaba', *'wa:mpajca* 'vrsta hruške'; *'barajna* 'borovina', *'bukajna*, *'ca:ɣajna* 'čaj', *fa'zu:lajna* 'prazni fižolovi stroki', *ɣ'la:žejna* 'steklo, črepinje', *x'ruškajna*, *'juɣajna* 'odjuga', *'kacajna* 'blago za odeje', *'li:skajna*, *'pa:lčejna* 'pajčevina', *'sięrkajna* 'koruznica'; *'jɛ:jdajše* 'ajdovišče', *kram'pięrajše* (= *kram'pięrejše*), *'sięrkajše* (= *'sięrkajše*); poleg tega še *č'la:jk* (= *č'la:ɯk*), *'da:j* 'davi', *'d'rɛ:j* 'drevi', *pa'dņej* 'podnevi', *ta p'rɛ:j* 'prvi', *p'rɛ:jkat*; pogosteje pa imamo dvojnice z analo-

¹⁸ O vprašanih etimologije besede *'wierbas* 'jerbas' prim. n. d.: 140 in ustrezno geslo pri Bezlaju (1977).

¹⁹ Prim. črnovrško *pęrišę*, Tominec 1964: 183.

- gično vzpostavljenim /w/ v različnih samostalniških, pridevniških in glagolskih (zlasti sedanjiških) oblikah – *kra:j* ‘kravi’ (D ed., I dv.), *na v're:j* ‘vrvi’, *ɣla:j*, *t'ra:j* (M ed.); *ta p'ra:j* (≈ *p'ra:j*) ‘pravi’, *b'ri:zajya*, *ɖri:najya*, *x'ra:stajya*, *je'la:jya*, *je'sienajya*, *mɔ'linajya*, *'najya* (≈ *'na:ɣya*), *ne'ɣo:jya*, *p'ra:ščejya*, *ta p're:jya* ‘prvega’, *s'drajya* (≈ *s'draɣya*), *sm'ri:kajya*, *t'ərnajya*, *zɔ'nečejya* ‘zanič’ (R ed.), *s'si:daj*, *f'ja:j* ‘rjavi’ (I mn.), *k'ruxajx* (≈ *k'ruxawix*) (R mn.); (*wat-*, *pa-*, *pat-*, *pər-*, *pre-*, *u-*, *za-*)*s'ta:jt* – *s'ta:jm* (≈ *s'ta:ɣm*), (*na-*, *wa-*, *pa-*, *pər-*, *s-*, *za-*)*p'ra:jt* (≈ *pəp'ra:ɣt*, ≈ *sp'ra:ɣt* – *p'ra:ɣm* poleg *-p'ra:jm*)
- ← *ń* za samoglasnikom (razen za *i*) skupaj z *ln/* (*j + n*), preskok palatalne prvine (Ramovš 1924: 118) je prisoten v besedah *zau'se:jɖp* ‘vsednji’, *p're:jɖp* ‘prednji’, *s're:jɖp*
 - ← *í* za *e*-jevskim samoglasnikom skupaj z *l* (*j+l*)
 - ← včasih kot proteza pred *i*
 - ← *n* (< *ń*) pred *k*, *g* skupaj z *j* (*j + n*)
 - ← *t'* za (sedaj naglašenim) *e*-jevskim samoglasnikom skupaj s *lč/* (*j+č*)
 - ← *x* in *k* pred prednjim samoglasnikom, kadar stojita za sedaj naglašenim *e*-jevskim samoglasnikom skupaj s *lš/* oz. *lč/* (*j + š/č*) – *na st're:jš* ‘strehi’, *wa're:jš* ‘orehi’; *'ne:jč* ‘neki’ (čl.)
 - ← kot prehodni *j*
 - ← pristop deiktičnega *j* v cerkljanskem narečju ni dosleden in ga²⁰ lahko imamo za posledico (naj)novejšega razvoja – *wɔɖzuna* (≈ *wɔɖzunaj*, *wɔɖzunaj*), *'zuna*, *z'jutre*, *ɣč'iera*, *z'yu:da*, *naɣsez'yu:da*, *'patle* (≈ *'patɬ*, *'pal*, *'pa*), *'koda* (≈ *'kodaj*), *'ma:le'koda* (≈ *'ma:le'kodaj*), *mars'koda* (≈ *mars'kodaj*), *'ri:tku'koda* (≈ *'ri:tku'kodaj*), *wɔɖz'ɣara*, *z'ɣara*, *p'recej*, *z'ma:na*, *'ta:ba*, *'sa:ba*; v gradivu samo še *ɣcuoɣ* (gl. še Bric-Makuc 1982: 21) in ne *nc^uo* (Ramovš 1924: 170)

3.2.2. Nezvočniki

Nastali so iz enakih glasov kot v izhodiščnem sistemu, poleg tega pa:

- p* ← *b* v izposojenkah (v glavnem iz nemščine) – *'puɔrma'sina*, *p'e'tuɔn* (< *beton*), *spetu'nięrat*, *'puɔxant* ‘barhant’, *z'lięmpɔrxa* (< *slegebrücke*, *slagebrücke*, Striedter-Temps 1963: 253), *'lięmpa*
- b* ← v vzglasju v nekaterih primerih sposojenk iz nemščine, za katere je v slovenščini običajnejši prevzem z mlajšim *f* (Striedter-Temps 1963: 32–35) – *'bięrtax*, *'ba:rt*, *'ba:ɣda*, *bə'ɖięrbat*, (*wa-*)*bəržma:ɣat* – ali z *v* (< *w*, Striedter-Temps: 72, 244) – *'ba:ta*, *z'barc* ‘prva za lubjem odrezana deska’²¹

²⁰ Ob primerjavi z Baudouin de Courtenayjevimi (1885: 441, 457, 461) zapisi – *ncúój*, *пѣсѳój* (*ncuó*), *wɔɖ zúna* in *wɔɖ znúótra*, *zúna*, *z'jútře*.

²¹ Za *'budle* ‘kruh ali potica iz dveh plasti testa različne barve’ (ž.) prim. geslo *budla* v Bezlajevem (1977) slovarju.

- c* ← *s* za *n* v besedi 'danc 'danes'
 ← *st* (dvojnično) – *de'więctu*
 ← ostanki II. psl. palatalizacije – *wa'rac*, M ed. *u'rac*, I ed. m. *'ta:c* (≈ *'ta:č*, *'ta:či*), medtem ko je pri vel. glag. I 4 le '*reč*', '*peč*', '*worš*'
- s* ← *ss*, *zs* – '*jesp* 'jaz sem', ≈ '*sa:ba* 's sabo', '*rase'kowat* 'razsekovati', '*řsut* 'razsuti'
- z* ← ostanki II. psl. palatalizacije – *d'ruzya* (≈ *drujya*)
- č* ← *t'*
 ← *k* pred prednjim samoglasnikom, analogično je tak *č* odpravljan zlasti v različnih sklanjatvenih oblikah, tako da imamo poleg oblik *s k še* – ≈ '*butaunč* 'žličniki', '*d'reč*', '*fra:jnč* zast. 'davki', ≈ '*wa'ma:jč* 'olupki', ≈ '*wa'lupč* 'jed iz repnih olupkov' (I mn.), ≈ '*žeče* 'kratke nogavice' (T mn.), '*muoče* (R ed.), ≈ '*ra'čie* 'roke' (I mn.), '*p'ruče* 'pruke, cerkvene klopi' (T mn.); *na'yarčm* (m. M ed.), ≈ '*ta:č* 'taki', (*'ta:če*, *'ta:čmu*), ≈ '*welič* (I mn.), ≈ '*te:jnče*, ≈ '*s'latče* 'sladke', ≈ '*š'rače* (T mn.), *u* ≈ '*kra:čix b'ri:šax* 'hlačah' (M mn.), ≈ '*u'sa:č* 'vsaki' (ž. M ed.)
- ← drugotnega *tj* (kadar skupina ni bila analogično vzdrževana)
- ž* ← po asimilaciji *č < k* in *tč < tk* ob izgubi samoglasnika, ki je povzročil drugotno palatalizacijo – '*ta:žya*, '*u'sa:žya* 'vsakega', '*wesažya* 'visokega', '*š'ražya*, '*weližya*; '*ra:žya*, '*yaržya* 'gorkega', '*te:jnžya* 'tenkega'
- š* ← '*št*' – '*bapše*, '*ješem* 'iščem', '*kli:še*, '*wab'ra:šen* 'obraščen'
 ← *x* pred prednjim samoglasnikom
 ← *s* pred *č*, ki je nastal iz *k* pred prednjim samoglasnikom
 ← *s* pred *k*, *t* – '*škulat* (≈ '*s'kulat*) 'iti se ristanc'; '*štap'nie* 'stopinje', '*štak'la:sa* 'stoklasa'
 ← *s* pred *í*, (*í*?) – '*waš'liulenu* 'oslinjeno'
 ← *xč* – samo '*li:šerba* 'leščerba' (Ramovš 1924: 239)
- ž* ← po asimilaciji *šč < x* ob izgubi samoglasnika, ki je povzročil drugotno palatalizacijo – '*sužya*
 ← *z* pred *ń*, (*í*?) – '*brež* '*neya*
- k* ← *t* pred *n*, *l* – '*celkna* 'šotorsko platno'; '*pd're:jklet* (Striedter-Temps 1963: 198), '*či:kle*, '*f'ierkļc* 'četrt', '*š'inkļ* 'škodla' proti '*pe'la:t*, '*pe:jtler*, '*patle*
 ← posamezno iz *-x* v izposojenkah – ≈ '*a:jnfak*
- x* ← izglasnega *g*
 ← *k* pred *t*, *m* – '*nextier*, '*loxt* 'laket', '*du:xtar*; '*x'ma:lu* (≈ '*x'ma:l*)
- γ* ← *g*
 ← iz *x-* v izposojenkah – '*γolcar* 'drvar', '*γolcat*, '*γerc* 'srce – igralna karta'
 ← iz *w* za *z* – v besedah '*zyu:n*, '*zyu'nit*, '*zyu'ne:jne*, '*zyu'nilčki* 'šmarnice'
 ← iz *d* pred *l* – v besedi '*ci:γļc*

Zveneči nezvočniki so nastali tudi iz nezvenečih po asimilaciji na slede-

če zveneče nezvočnike, nezveneči pa z asimilacijo zvenečih na sledeče nezveneče nezvočnike in v izglasju; pri tem γ ($< g$) alternira s $/x/$.

3.3. PROZODIJA

- 3.3.1. Naglasno mesto je kot v izhodiščnem sistemu, le da so naglašeni zlogi, ki so bili pred naglašeni kratkimi zadnjimi zlogi (Rigler 1981: 72). Naglasni umik s cirkumflektirane zadnje dolžine ni izvršen. Oblike z umaknjem naglasom so bodisi analogičnega izvora ali pa posledica sosedstva s poljanskim in črnovrškim narečjem (Ramovš 1936: 240, Logar 1993: 116, 118) *bla'yu:*, *zla'tu:*, *ne'bu:*, *s'nu:*, *pra'su:* (\approx *pre'su:*), *dre'wu:*, *me'su:*, *te'lu:*, *ka'lu:*, *sar'cię*, vendar *d'ri:u* (m.), *'uxa*, *'či:wa* (da gre pri slednjih za posploševanje množinske naglasne oblike, kot je predvideval Rigler za južnonotranjske govore (1963: 26), bi potrjevalo tudi cerkljansko *wa'či* (I ed.)), *'pere* – *per'ięta*. Posebnost so posamezni ostanki končniškega naglaševanja pri del. -l glag. -*stati* – mn. m. (*wa*-)*sta'li:*, dv. *sta'la:*, s. ed. *sta'lu:* – *sma* γ *na p'la:cu sta'li m pa paslu'sa:l m pa ču'dil se*.
- 3.3.2. Količnost je kot v izhodiščnem sistemu z naslednjimi razlikami:
- 3.2.1. *i*: in *u*: sta skrajšana (Rigler 1981: 72).
- 3.2.2. Nekdanji kratki naglašeni samoglasniki v nezadnjih zlogih (razen *i* in *u*) so dolgi (n. m.)
- 3.2.3. Vsi umično naglašeni samoglasniki so kratki.

4. IZGUBA GLASOV

4.1. SAMOGLASNIKI

i → \emptyset

- v končnicah DM ed. sam. in prid. ž. ter os. zaim. za 1. in 2. os. in povratnoosebnega zaimka – *x'čier*, *k'ra:j* 'kravi', *'lukp*, *'mis*, *'sestər*; *ap'nięn*, *'gal* 'goli', *'nexp* 'njihovi'; *'men* (*mi*, *me*, *m*), *'tep* (*te*, *t*), *'sep* (*s*)
- v končnicah RDM ed. in IRT mn. in dv. sam. 2. ž. sklanjatve z naglasom na osnovi – *čelust*, *ka'ku:š*, *'nit* (I ed. *'net*), *'dę:yr* (\approx *du'ri*) 'vrata'
- v končnicah O mn. samostalniških besed – *z(s)* *be'si:dam*, *'burklem*, *'čečam*, *ęla'wa:m*, *'či:tnam*, *ma'tičcam*, *sa'wa:m* 'sova-mi', *wər'ca:m* 'vrvicami'; *z(s)* *b'ra:tam*, *'či:ęlem*, *k'romplem* 'kremplji', *'kašam* 'koši', *wač'wierkam*, *wa'ri.xam*, *'žblem*; *ka'lięsam*, *te'liętam*, *'uxam*; *s čelustm*, *ka'ku:šm*; *'nem* 'njimi', *'wam*, končnica -*i* v O mn. m., s., ki se pojavlja pri govorcih iz Cerknega – *z(s)* *'boki* 'biki', *b'rusi*, *'junci*, *'kasci*, *wač'wierki*, *'pa:nti*, *s'tobri* 'stebri', *'li:ti*²² je najbrž posledica vpliva knjiž-

²² Sklonska oblika je ena izmed tistih z nizko pogostostjo nastopanja v besedilih, ne najdemo je niti v Baudouin de Courtenayjevih narečnih besedilih niti v njegovem slovarju, zato tu nimamo podatkov z diahrono osi.

nega jezika, ki se je uspešno uveljavil zaradi narečne izenačitve med O ed. in mn.

– v končnicah O ed. m. in s. ter O mn. in dv. pridevniških besed – *b'ri:zajm*, *d'ebelm*, *γuostm*, *laxnm*, *s'la:bm*, *γ'likm* 'velikim', *druym*, *'kešnm*, *'kiernm*, *'majm*, *'ta:čm* (≈ *'ta:km*), *'telm* 'temle', *'tistm*; primeri kot z *u'na:jnim* ali *ž:eli:zpmi* so izjemni – *-i* v določni obliki prid. m.

– o končnicah RM mn./dv. prid. in I mn. 1. sklanjatve sam. m. ter podrobnejša pojasnila o pojavljanju glasovnih končnic v I ed. m. prid. na *-ski*, *-ški* oz. I mn. m. in M ed. prid. ž. gl. ustrezne odstavke pri nenaglašenem *i*-ju

– v nedoločniškem obrazilu glag. – *be'ža:t*, *wace'dit* 'odcediti', *stey'wa:t* 'stegovati'

– kot nedoločniška pripona – *-b'lit* (≈ *-bi:lt*) 'beliti', *bru'sit*, *bla'dit*, *du'sit*, *γnit* 'ganiti', *γa'nit* 'goniti', *xa'dit*, *xwa'lit*, *ka'sit* (≈ *'kast*), *kla'tit*, *ku'pit*, *ku'rit*, *ma'čit*, *ma'lit*, *na'sit* (≈ *'nast*), *wa'ženit*, *pala'žit*, *pra'sit*, *slu'žit* (≈ *š'lušt*), *zme'nit* (≈ *zmi:nt*); *stey'nit*, (*da-*, *u-*)*tk'nit* 'dotakniti'; del. -l: *'γa:zla*, *'mięrla*, *na'wa:dla*; *z'γinla*

– kot sedanjiška pripona – *'xuodm* (*xuotš*, *'xuot*, *'xuodma*, *'xuotte*, *'xuodje*, *'xuodwa*, *'xuotta*), *'čutm*, *'γuonm*, *'kupm*, *'luotm*, *'mislm*, *wa'žienm*, *'pa:zm*

– kot velelniška pripona – *'pust* (*-ma*, *-te*, *-ta*), *'den*, *'cikp* 'kani', *'lieš*, *'nes*, *'nas* 'nosi', *na'ret*, *wa'bę:js*, *p'rim*, *'sięt*

– v končnici 3. mn. m. del. -l – *ba'li:l*, *b'risal*, *ce'dil*, *'čistl*, *d'ja:l*, *zbe'ra:l* 'izbirali', *u'ziylp* (≈ *u'ziyl*) 'vzdignili'

– pri pomožniku – *tut če p* (≈ *bi*, *be* 'bi') *'ti*: 'hotela', *pa z* (≈ *si*) *z'lę:ų* 'z'il' *ų'se ųkop*, *'ka:m s me* 'bi pa 'ti pab'risau?', *a 'nis moyu d'ru:jya da'bit*?

– v priponah *-ica*, *-in*, *-(ov/ev-)ina*, *-ščina*, *-inja*, *-išče*, *-nik*, *-ič*

– *ap'nięca*, *'ba:pca*, *c'piųęca* 'sekira', *čębulce* 'vrsta hrušk', *'čęcca* 'deklica', *'di:šca* 'dežica', *'γra:šca* 'plevel', *kram'pięrjęca*, *'kušęca*, *'lukęca*, *m'ro:ųca* 'mravica', *'pa:lca*, *p'li:ųęca*, *'ri:zanca*, *š'čięrca* 'sekirica', *'trušca* 'tružica, ribežen za repo', *u'sa:xlca* 'smreka, ki raste pod drugimi'; *'pelę*, *'ma:lę*, *pętelę*; *'ba:bna* 'babina', *'barajna* 'borovina', *čęrwa'i:dna*, *'južna*, *klap'čina* 'klobučevina', *'li:tna*, *wak'ra:jna* 'mesni obrezki', *'ža:klejna*; *'fa:ntaušna*, *'ri:ųšna*, *waja:šna*; *'kuxne*, *'pi:ųkne* 'pevka', *'γrab'liųęne* 'grabljica', *na'ka'pa:ųęne* 'kopačica', *štapne* 'stopinja'; *'diętelše*, *'γra:bšę*, *'sięrkajše* (≈ *'sięrkauše*) 'koruzišče', *u'sra:jnše* 'umazane plenice'; *ce'diųęk*, *čwięųęk* 'čebelnjak', *ka'lięđęk*, *'la:tęk*, *'listęk* (≈ *'lisęk*), *'mięrnęk*, *watiępnęk* 'omlačen snop', *pa'žięųęk* 'hlebec, ki so ga dninarice dobile ob žetvi', *pred'južęk*, *sk'li:dęk*, *'wi:daųęk* 'vedomec', *ž'ličęk* 'obešalo za žlice' (vendar na novo prevzeto – *'γra:nik*, *'xodnik*);

'kajnc' 'konjič', 'palč' 'prostorninska mera za žito', 's'napč' 'sno-pič', 's'kalč' 'sokol'

– v predponah *pri-*, *ni-*, *iz-* – *pər'biwat* 'pribijati', *pərde'lowat*, *pəry'ri:bat*, *pər'pelet*, *pərp'ra:un*, *pərsut* (ned.), *pərtis'ka:uke* 'late pri slamnati strehi'; *ɣka:r*, *ɣka:mər*, *ɣku:l*; *zbiərcp*, *zda:t* 'izdati', *zdu'bit* 'izdolbsti', *zmə:ust* 'izmolsti'

– pri nepregibnih besedah in v korenih/podstavah pregibnih besed pride do redukcije, če to le dopuščajo nastali soglasniški sklop in paradigmatična razmerja, v katera vstopa beseda – 'dal' 'doli', 'nuoɤər', *pa'kanc* 'pokonci', 'ku:lku (≈ 'ku:lk), *u'ča:s*, *pa'li:t*, *pa'zim*, *u'saku* (≈ *we'saku*); *al*; *pərt* ('proti'); 'tut' 'tudi', 'dast' 'dosti', 'ku:lčki' 'količkaj'; *ɟc'ja:n* 'encijan', *kərw'a:č* 'krivač', *kərwica*, *kərwina*, *kərwit* 'kriviti', *ɟja:k* 'lijak', *p'ja:ča*, *p'ja:n* 'pijan', *p'ja:nc*, 'fa:bərka', *ɟsica* 'lisica', *ʒwa:u* 'žival', *ʒwina*, 'žuoɤ' 'život', *u zbiəl* 'zibeli', *čpi:t* 'kipeti', (*da-*, *wa-*, *pre-*)*ʒwi:t*, (*da-*, *pa-*, *pre-*, *u-*)*xti:t* 'hiteti', *zja:t* 'zijati', *pašja:lu* 'posijalo'

u → ∅

– o redukciji končniškega *-u* pri sam. m. in s. gl. v ustreznem odstavku pri nenaglašenem *u*-ju

– *-u* v RT dv. os. zaim. za 1. in 2. os. – 'na:j', 'wa:j

– prednaglasno: *dər'žica*, *dər'žina*, *kap'cinar* 'menih', *ɟbiəzɤ*, *ɟdiə* 'ljudje', *ɟpina*, *ɟs'kina*, *s'xu:* (≈ *su'xu:*), *stərp'piənu* 'strupe-no', *dər'ɣa:č*, *dər'ɣa:čɤ*, *dər'ɣam* 'drugam', *dər'ɣuoɤ*, *ɣal'fa:t*, *wakɟwa:le* (ž. mn.), *wadɟšil*, *ps'til* (≈ *s'til*, *puštil*), (*na-*, *wa-*, *pa-*, *pre-*, *u-*)*šil* (poleg restavriranih oblik s *su-*: *pašile* in *pašušile* ipd.), *zam'dil* 'zamudili'

– ponaglasno: *ɣalf*, 'ka:ps', *kabz'nik*, *t'ri:px* 'trebuh', 'wa:rx' 'varuh', 'pa:sxa

ě → ∅

– v pridevniških končnicah – 'bi:lyə (D 'bi:lmə, M 'bi:lmə ('bi:lnə), O 'bi:lnə), 'ci:lyə, 'čudɟɣə, je'la:jyə 'jelovega', ta p'ra:jyə 'pravega'

– kot glagolska pripona v del. *-l* (razen m. ed.) glag. *videti* in *vedeti* – 'widɟ', 'wi:dɟ', 'widl-a -e', 'wi:dl-a -e

– prednaglasno: *b'la:k* 'beljak', *b'la:wa* 'beljava', *c'pič* 'cepič', *c'piuɟca* 'sekira', *ɟwica*, *pɟwica*, *pərzɣa:ɟka*, *s'nu:* (≈ *se'nu:*), *s'nežet*, *ɟsa:* (≈ *le'sa:*), *sɟɣa:* (R ed. m.), *ə'rči* (R ed. ž.), *sɟžen*, *c'ne:jš* 'cenejši', *ɟsiən*, *ɟpu:*, *ɟka'ku:* 'nekako', *ɟkɟku:j* 'nekolikanj', *pan'kuoɤ* 'ponekod', *z'la* 'zelo, skoraj', *b'lit* 'beliti', *c'pit* 'cepiti', (*da-*, *wa-*, *pa-*)*m'nit* 'meniti', *s'ja:t* 'sejati', *bɟša:t*, *dja:t*, *ɟšil*, *wakɟs'til* (del. *-l*: m. mn.)

– ponaglasno: *d'ru:* 'plug', *č'la:jk* (č'la:ɟk), 'warx' 'oreh'

e → ∅

– *c'kin*, *c'kinauɟke* 'vrsta hrušk', *d'na:r*, *d'na:rska* 'plača',

- z'na:mne* 'znamenje', *'la:stičŋ* 'elastičen', *ŋca:jt*, *ŋma:* 'malo', *mar'bit* 'morebiti'
- e → ∅
– posamezni primeri (kot dvojnice) ob zvočnikih – *zapf'sa:t*
- o → ∅
– v nedoločniku in oblikah del. -l pri glag. VI, pri čemer je pri tistih z naglasom na obrazilu v nedoločniku taka oblika navadno dvojnična in redkejša – *'pi:stwat*, *γast'wa:t*, *kazŋ'wa:t*, *nakap'wa:t* (≈ *naka'powat*), *paylix'wa:t*, *steγ'wa:t*, *ukrep'wa:t*, *utk'wa:t* 'vtikovati'; *naštīm'wa:l* (m. mn., ž. dv.), *naštīm'wa:* (m. dv., ž. ed.), *naštīm'wa:le* (ž. mn.), *wadrajt'wa:l*, *wayrab'wa:l*, *payled'wa:l*, *preγ'wa:l* 'upogibali', *pəryreb'wa:l*, *spasad'wa:l*, *uzγ'wa:l*, *zameŋ'wa:l*; tvorjenke – *wab'riswa:ŋka* 'cunja', *pawaš'wa:ŋ*
– *'ku:lk* (≈ *'ku:lku*), *'ku:lkəŋ*, *'ku:lk'ra:t*, *'ku:kəŋ* (≈ *'kor*), *'ka:məŋ*, *'tu:lk* (≈ *'tu:lku*), *'xitəŋ* (≈ *'xitru*, *'xitra*), *'sa:m* (≈ *'sa.mu*, čl.), *wakŋ* 'okoli'
- a → ∅
– posamezni primeri (kot dvojnice) ob r-ju – *bərdə'wica*, *'ciməŋxa* (≈ *'cimraxa*), *kəŋ'bot* 'karkoli', *'kədəŋ* (≈ *'kor*) 'kadar'
– *lu'min* 'aluminij', *lu'minast*, *pəŋ tele'ri* (M ed.) 'artileriji', *sma'γə:ŋtŋ*, *sma'γə:ŋtneš*
- ə → ∅
– v priponah *-(l)v)əc*, *-ək*, *-əŋ*, *-əlj* – *'butŋc* 'butelj', *'cepc* 'del cepca, s katerim se udarja', *'di:laŋc*, *d'rapc* 'telečje drobovje', *γə'silc*, *x'la:pc*, *'ja:pkaŋc*, *'junc*, *'kasc*, *'lipaŋc* 'lipov čaj', *'ruəj* 'roj', *s'lepc*; *'bap* 'bobek', *γ'la:šk*, *x'li:pčk* 'hlebček', *'kančk* 'konček', *'ma:čk*, *nt'lečk* 'regrat', *wəma:jk*, *'puəpk*, *'repk*, *zə'γulk* 'otrdela koža na dlaneh'; *b'li:žŋ* 'letnica, napis', *'bu:bŋ*, *γə'la:zŋ*, *'ka:zŋ*, *'cucŋ*, *d'ra:ksŋ*, *f'ruəđŋ* 'vejnik', *'ka:šŋ*, *'šimŋ*, *'za:kŋ*; *γ'la:tk*, *k'ra:tk*, *'nisk*, *'ri:tk* 'redek'; *bə'žičŋ*, *fə:jxtŋ*, *x'ladŋ*, *k'rušŋ*, *'mixŋ*, *'ma:ŋtŋ* 'blaten', *wəp'ri:sŋ*, *pə'žri:šŋ*, *'su:nčŋ*
– *datk'nit*, *ŋt'za:t* 'mižati', (*u-*)*γ'nit* 'geniti'
- ʃ → ∅
– *'ja:pka*, *'ja:pkaŋc*, *p'šie* (≈ 'boxe, I mn.), *p'xa:* 'bolha' (R mn.), *'uəγŋca* (≈ *'uəγunca*) 'ogelnica', *T'min*, *T'minc*

4.2. SOGLASNIKI

4.2.1. Zvočniki

f → ∅

– v skupini *aŋa*, pri ž. ed., m. dv. del. -l, za razlago gl. Ramovš (1935: 91) – po analogičnih posplošitvah imamo danes oblike brez l v naslednjih glag. vrstah:

I. vrsta: 3. razred: samo *p'li:* 'plela' (: *'sapla*, *γ'rebla*); 5. raz-

red: (na-, pər-, za-)pię, (na-, wab-, wad-, pa-)žię, (za-)klie, p'rię, ŷzię, w'e'rię, ŷ'nię, u'ię, s'nię; 6. razred: c'ri: 'cvrila', m'li:, k'la: poleg 'ž'arla, p'a'dər'la, z'dər'la, wa'pər'la 'odprla'; 7. razred: v tipih z'na:; 'di: 'dela', s'mi:, ŷ'ri:, 'pi: 'pela', š'ti:, ŷ'ri: III. vrsta: 1. se'di: 'sedela', ŷa'ri:, tər'pi:, bal'i:, žwi: 'živela', 'ti: 'hotela', (i)mi: (≈ i'ni:la); 2. kle'ča:, le'ža:, s'liša (≈ š'liša), dər'ža:, ba:, s'ta:, s'pa:

V. vrsta: 1. razred: 'di:la, ŷlięda, raŷna: 'delala', pla'ča:, m'iša: (≈ me'ša:), me'jna: 'menjala', 'riba, u'tər'ya, d'wa:, š'iwa:, pa-č'iwa:, kontro'lięra, šte'dięra, telefo'nięra; 2. razred: su'ka:, la'ya:, me'ta:, klica, 'ri:za 'rezala', 'risa, d'ri:ma, wa'ra:, ma'za:; 3. razred: b'ra:, ŷ'na:; ž'ya:, u'xa: 'pxala'; s'ja: 'sejala', sme'ja:, da'ja:

VI. vrsta: 'pi:stwa, kup'wa:, wadyreb'wa:, patreb'wa:, preŷ'wa:, pər'pawed'wa:, wa:rwa, utk'wa: 'vtikovala', uzy'wa: 'vzdigovala'

– poleg tega še 'ma:, ŷma: 'malo', ni pa primerov za izgubo -lu v ed. s. del. -l, ki jo Ramovš omenja v Dialektih (n. m.)

l → ∅

– 'da (≈ 'dal) 'dol, doli' – da ŷ ma'rę:jn 'omari', 'pa ('patle, 'patl, 'pal) – na 'li:ta sŷ b'la da'ma, 'pa sŷ š'la pa W:as'ri:tk

r → ∅

– v skupini črě, žrě²³

– v -krat – 'a:jŷkat, 'ajŷkat, e:jŷkat, d'wa:kat (≈ d'wa:krat), t'rikat, š'tiękat, ta p'rę:jkat, d'ruyat 'drugikrat', na'e:jŷkat, 'takat (≈ 'takrat), 'tiskat; do izpada ne pride, če je -krat naglašen – das'kra:t, kajtk'ra:t, kul'kra:t, ŷ'pa:rk'ra:t, 'ku:lki'kra:t, 'ma:lek'ra:t, mę:jŷkra:t, 'narweč'kra:t, 'ni:kik'ra:t, s'tuk'ra:t, weč'kra:t

– wataŷ'la:ŷ, wataŷ'la:ŷca 'vrtoglav(ica)'; 'ya (≈ 'yar) – še 'ya na 'je:jda j'kešŷ 'moyu'jet kleč'et; 'žix (≈ 'žixər)

m → ∅

– sed'na:jst, was'na:jst

w → ∅

– wabe'za:l 'obvezali' (: wab'wa:rwaŷ), pad'li:ka 'podvleka', pad'lečen; c'ri:t 'cvreti'; 'a:ntrex (< hantwërch, Striedter-Temps 1963: 82); 'bu:ŷat 'ubogati' (ŷ < f); 'bu:x, 'bu:štwa (ŷ < u) – o izgubi /w/ in /j/ po asimilaciji ob u(:)/uŷ oz. i(:)/ię gl. v ustreznih odstavkih pri posameznih samoglasnikih

²³ Beseda 'či:da, ki jo v ponazarjalnem gradivu navaja Rigler (1981: 72) v zbranem gradivu ne nastopa, v vseh njenih pomenih jo zastopa beseda t'rap (u'ca:lž'wine/watru:k, celo 'ka:ŷk).

- 4.2.2. Nezvočniki
- p* → ∅
– 'teč 'ptič', 'tica
- b* → ∅
– 'ja:sc 'jazbec', 'fierc 'firbec', 'fiercat
- t* (< *t*, *d*) → ∅
– v skupinah *stl/stn/stm/stb/stk/stx* – 'puoſle 'postelja' (≈ *paſte:jle*), *kaſ'nica* 'kostnica', ≈ 'masnu 'mastno', ≈ 'za:lasnu, *bam'ba:žasnū*, *šeš'na:jst*, ≈ 'ɣajsn̩, *zyaš'nilū* 'zgostnilo', 'liſn̩k (≈ 'liſtn̩k), 'tiſmū 'tistemu', 'iſpa, *sk'liēnca* 'ledena sveča', 'pa:sxa
– v skupinah *tp/tkl/kt/lc* – *wa'pięrat* (≈ *wa'tpięrat*), *wa'pri:t* (≈ *wa't'pri:t*), 'ku: 'tako', 'kię (≈ *ka'tię*, *ktię*), 'di:c, *že'luoç*, *ɣ'neç* 'gnetec' (prim. ustrezno geslo v Pleteršnikovem slovarju), *ɣ'neçast*, *u'ra:c* (R mn.) 'vrate', *wace'dije*, 'poſc 'pezdec' : 'ɣuoçt, *sk'li:tca*, *ka'ritce*
– (*da-*, *wab-*, *wad-*, *pa-*, *pər-*, *spad-*, *u-*, *z-*)*ra:se*
– 'pal (≈ 'patle, 'pa)
- d* → ∅
– v skupinah *zd(r)/dz* – *z'ra:u*, *z'ra:wa*; *zrd'wilę*; *zrd'wilū*; *z'ra:jt* (≈ *zdra:jt*), *z'ra:ju* (≈ *zdra:ju* – pri glag. so dvojnice najbolj pogoste), *z'ra:u je*, pa tudi nov. *zra'ų'nik*, *zra'ų'nica*, *u'zių'nt*, *už'ų'wat*; *waž'nu:tər* 'odznoter', *waž'unaj* (≈ *wadž'una*, *wadž'unaj*)
– *kd* – 'či 'kje', 'ne:jč (≈ 'ne:jk) 'nekje', 'čię
– *waš'rę:je* 'sredica'
– 'pilki 'podobice'
- k* → ∅
– 'binšt 'binkošti', 'kešę
- x* → ∅
– v glag. *hoteti* – *xč* – 'čem, *xt* – 'tli
- g* → ∅
– *d'ruč* 'drugič'; 'fulaųš (< Vogelhaus, gl. Ramovš 1924:54); 'uorle, 'lix (≈ *ɣ'lix*), *z'lixat* (≈ *zɣ'lixat*); *b'ri:še* 'bregese', 'bərles 'ptica/doma izdelana vrtavka'

5. OSTALI POJAVI

5.1. Disimilacija

- r-r* → *l-r* – 'lo:ųbər 'lovor', *ɣla'nierčk* (< garnir)
- r-r* → *r-l* – 'ruoɽ 'pečica', *terc'ja:lka*
- r-r* → *r-j* – 'ya:jtraš (≈ *ɣajtraš*), 'fa:jmaštər, 'ya:jtre (Ramovš 1924: 78), 'ya:jtərce, 'ya:jtərčk
- r-r* → *m-r* – 'muoženar (Ramovš, n.m.)
- r-r* → *r-∅* – poleg tistih, ki so značilne tudi za knjižni jezik

- (*ʎa:bər, s'wi:dər, 'rɛ:jta* itd.) *p'ra:pet* 'praprot'
r-r → *∅-r* - '*ma:trat, 'ma:trɨk, z'ma:tran, 'buoʃnar*
l-l → *r-l* - '*ra:dʃc*
l-r → *l-ɥ* - '*lɔ:ɥber* 'lovor' (< *Lorbeer*, Striedter-Temps 1963: 171)
n-n → *l-n* - ≈ *pʃzjuoŋ*
n-n → *∅-n* - *katra'bant*
n-n → *n-∅* - '*kontet* 'zadovoljen'
n-n → *m-n* → *r-n* - *bə'r'buoŋčki* 'bonbončki'
m-m → *b-m* - *bra'mu:r*
v-v → *v-∅* - '*wərca* 'vrvca'
p-p → *k-p* - *kam'pa:wa*
b-b → *ɣ-b* - ≈ '*yambaš* 'bombaž'
t-t → *∅-t* - '*paplat* (*pap'la:taɥ, ≈ patp'la:taɥ*)
t-t → *k-t* - *čəkər'tnica* 'četrtnernika'
k-k → *k-∅* - '*kešp* 'kakšen'
- 5.2. Prekozložna asimilacija
č-s → *c-s* - '*cisu, 'cisla, 'cisat, 'cisʃca, c'isa:ɥ* (Ramovš 1935: 85)
s-š/ž → *š-š/ž* - kot prosta različica - *šlišat, šliš* (≈ *šliš*) itd., *pašlušte* (≈ *pašlušte*), *pašušil* (≈ *pašušil*) poleg običajnejšega *pašil*
- 5.3. Metateza
ɲl → *ʃn* - '*butʃna, cərkʃna, 'dərɣna, 'ma:xʃna, pətisʃna* (ž. ed.), *zala'puʃne* (ž. mn.), *s'tisʃp, u'ziʃp* (m. mn.), *pa'morzʃnu* (s. ed.)
ɥš → *šu* - *šu'nica* (po asimilaciji *pš > ɥš*, Ramovš 1924: 182)
m-ɣ → *ɣ-m* - *ɣama'zin*
n-m → *m-n* - '*somp*
k-c → *c-k* - *prec'kawat*
kolnica = kla'nica
dobrovita = bərdə'wita
- 5.4. Sekundarni glasovi
a ← *∅*
 - *pa'džuoŋ* 'ječa', *sara'buoʃa* 'srobot'
j ← *∅*
 - o prehodnem *j* gl. v ustreznem odstavku pri izvoru *j*
ɥ ← *∅*
 - navadno v položaju V + *m/n* - '*pɔ:ɥmlat, k'la:ɥmfa, ɣa'siɥpca* 'gosenica' (če ne gre za naslonitev na drug besedotvorni vzorec, gl. Rigler 1963: 166), *wa'ma:ɥnca* 'omamica', *wa'wiɥpɨk* 'ovinek', '*cɔ:ɥprat*
n ← *∅*
 - *štɛ:jɥɛ* 'stopnice', '*fiɥka* 'žensko spolovilo'
m ← *∅*
 - *žliempərxa, cem'pin*

t	←	∅
– <i>žmaxt</i> ‘okus’ (< <i>smach, smac</i> , Striedter-Temps 1963: 254)		
k	←	∅
– <i>‘bięrkla</i> ‘bergla’		
š	←	∅
– <i>špa:ruopk</i> ‘štor’		
s	←	∅
– <i>spre’cę:jsje</i> ‘procesija’		

Navedenke

- Baudouin de Courtenay 1885 = Jan Baudouin de Courtenay, Sprachproben des Dialektes von Cirkno, *Archiv für slavische Philologie*, 1885, str. 103–119, 274–290, 432–462.
- Benedik 1997 = Fonološki opis govora vasi Pungert, *Jezikoslovni zapiski: Zbornik Inštituta za slovenski jezik* 3, Ljubljana: ZRC SAZU, 1997, str. 157–166.
- Bezljaj 1977 = France Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika: A–J*, Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik, MK, 1977.
- Bric-Makuc 1982 = Slavica Bric-Makuc, *Govor kraja Cerkno: Diplomaska naloga*, Ljubljana, 1982 (tipkopolis).
- Logar 1981 = Tine Logar, Izhodiščni splošnoslovenski fonološki sistem, *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 1981 (Posebna izdanja LV, Odjeljenje društvenih nauka, Knjiga 9), str. 29–33.
- Logar 1993 = Tine Logar, *Slovenska narečja: Besedila zbral in uredil prof. dr. Tine Logar*, Ljubljana: MK, 1993 (Cicero).
- OLA 1965 = *Voprosnik obščeslavjanskogo lingvističeskogo atlasa*, Moskva: Izdatel’stvo »Nauka«, 1965.
- OLA 1974 = *Instrukcija k voprosniku obščeslavjanskogo lingvističeskogo atlasa*, Moskva 1974.
- OLA 1988 = *Obščeslavjanskij lingvističeskij atlas: Serija fonetiko-grammatičeskaja, Vypusk 1: Refleksy *ě*, Beograd 1988.
- Pleteršnik = Maks Pleteršnik (ur.), *Slovensko-nemški slovar I–II*, Ljubljana: Knezoškofijstvo, 1894–95.
- Ramovš 1924 = Fran Ramovš, *Historična gramatika slovenskega jezika II: Konzontanizem*, Ljubljana: Učiteljska tiskarna, 1924 (Znanstveno društvo za humanistične vede v Ljubljani: Dela I.).
- Ramovš 1935 = Fran Ramovš, *Historična gramatika slovenskega jezika VII: Dialekti*, Ljubljana: Učiteljska tiskarna, 1935 (Znanstveno društvo za humanistične vede v Ljubljani: Dela I).
- Ramovš 1936 = Fran Ramovš, *Kratka zgodovina slovenskega jezika I*, Ljubljana: Akademska založba, 1936 (Akademska biblioteka 3).
- Ramovš 1951 = Fran Ramovš, Osnovna črta v oblikovanju slovenskega vokalizma,

- Slavistična revija* 3 (1951), 1–9.
- Rigler 1963 = Jakob Rigler, *Južnotranjski govori*, Ljubljana: SAZU, 1963 (Dela 13, Inštitut za slovenski jezik 7).
- Rigler 1980 = Jakob Rigler, Nekaj pripomb o glasovnih značilnostih gornjesavinjskih govorov, *Slavistična revija* 28 (1980), str. 21–34.
- Rigler 1981 = Jakob Rigler, Cerkno (OLA 6), *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 1981 (Posebna izdanja LV, Odjeljenje društvenih nauka, Knjiga 9), str. 67–78.
- Smole 1990 = Vera Smole, Govor vasi Šentrupert in okolice, *Razprave SAZU (posvečene stoletnici rojstva akademika prof. dr. Frana Ramovša (14. IX. 1890–16. IX. 1952)) XIII*, Ljubljana: SAZU, 1990 (Razred za filološke in literarne vede), str. 257–273.
- Smole 1998 = Vera Smole, Fonološki opis govora vasi Šentrupert (SLA 262), *Jezikoslovni zapiski: Zbornik Inštituta za slovenski jezik* 4, Ljubljana: ZRC SAZU, 1998, str. 73–88.
- Striedter-Temps 1963 = Hildegard Striedter-Temps, *Deutsche Lehnwörter im Slovenischen*, Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1963 (Veröffentlichungen der Abteilung für slavische Sprachen und Literaturen des Osteuropa-Instituts (Slavisches Seminar) an der freien Universität Berlin).
- Škofic 1997 = Jožica Škofic, Fonološki opis govora Krope (SLA 202), *Jezikoslovni zapiski: Zbornik Inštituta za slovenski jezik* 3, Ljubljana: ZRC SAZU, 1997, 175–189.
- Tominec 1964 = Ivan Tominec, *Črnovrški dialekt: Kratka monografija in slovar*, Ljubljana: SAZU, 1964 (Dela razreda za filološke in literarne vede 20).

Phonological Description of the Local Speech of Cerkno (OLA 6, SLA 166)

Summary

The local speech of Cerkno, one of the most typical speeches from the Rovte dialectal group, is presented for the second time in the form of phonological description. The first phonological description (by Jakob Rigler, 1981) is based on a limited dialectal corpus material gathered from the OLA Questionnaire (Voprosnik obščeslavjanskogo lingvističeskogo atlasa). The comments and supplements in this article result from extensive dialectal research. The article preserves the typical framework of phonological description: the entire inventory is presented because of corrected transcription (as used in the SLA), the chapter Distribution contains the data already given by Rigler together with related quotations, while Origin lists the premises that are in complete accordance with those by Rigler without illustrative material. Where the long vowel system is concerned Rigler's material is supplemented with

the data on position-dependent development of phonemes (assimilations such as -'ij(i) > i:, (-)wu: > u:, -Vj'ie̯ > ie̯, (K)'wo > uo̯, etc., consolidation of the e and o reflexes before j and u̯). In contrast to Rigler's description of the short vowel system the stressed and unstressed vowels are treated separately. In this section the article focuses on those phonetic phenomena that show double forms (the development of ɣ: and ɣ, development of high-pitch vowels in pre-stressed position, umlaut a > e, word-final -u/-a in the singular neuter form of adjectives and the -l participle, etc.). A more exhaustive corpus material enabled the author to determine the present state in the occurrence of some typical Cerkno phonetic phenomena (e.g. j < wi, the secondary dialectal palatalization). The loss of individual phonemes is discussed in a separate chapter.